

มาตรฐานตลาด

องค์การบริหารส่วนตำบลตะโละ

อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมา	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 คำนิยามศัพท์	3
1.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	4
บทที่ 2 ประเภทและลักษณะของตลาด	5
2.1 ตลาดประเภทที่ 1	5
2.2 ตลาดประเภทที่ 2	10
2.3 ตลาดประเภทที่ 3	12
บทที่ 3 การอนุญาตและการกำกับดูแลการดำเนินการตลาด	13
3.1 การอนุญาตจัดตั้งตลาด	13
3.2 การสั่งพักใช้ใบอนุญาต การเพิกถอนใบอนุญาต	19
3.3 ค่าธรรมเนียมและค่าปรับ	19
3.4 การกำหนดโทษ	20
3.5 การเปรียบเทียบคดี	21
3.6 การกำกับดูแลการดำเนินการตลาด	21
บทที่ 4 มาตรฐานตลาด	29
4.1 แนวทางการดำเนินการปรับปรุงตลาดหรือมาตรฐานตลาด	29
4.2 โครงการประกวดตลาดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ตลาดที่ดีมีมาตรฐาน)	33
4.3 แนวทางการควบคุมและสนับสนุนตลาดเอกชน	34
บรรณานุกรม	37

สารบัญ

หน้า

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก กฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความใน
พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

39

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

ตลาด ถือเป็นแหล่งรวมของสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค และเป็นศูนย์รวมของประชาชนในการจับจ่ายซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้า ไม่ว่าจะเป็นอาหารสด อาหารแห้ง เนื้อสัตว์ ผักผลไม้ต่างๆ รวมถึงอาหารที่มีการแปรรูปปรุงสำเร็จ การจัดให้มีตลาด การควบคุมดูแล และสนับสนุนตลาดของเอกชนให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดถูกสุขลักษณะเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ

- พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

มาตรา 68 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

(10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม

- พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496

มาตรา 51 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบลอาจจัดทำกิจการใดๆ ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

(3) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม

มาตรา 54 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลเมืองอาจจัดทำกิจการใดๆ ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

(1) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม

มาตรา 56 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลนครมีหน้าที่ต้องทำ ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

(6) จัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ

- พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540

มาตรา 45 องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการภายในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดดังนี้

(8) จัดทำกิจการใดๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด และกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

- กฎกระทรวง (พ.ศ. 2541) ออกตามความในพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540

ให้กิจการดังต่อไปนี้เป็นกิจการที่ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นสมควรให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดร่วมดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ

(8) จัดให้มีท่าเทียบเรือ ท่าข้าม ที่จอดรถ และตลาด

● พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

(3) การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ

มาตรา 17 ภายใต้บังคับมาตรา 16 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

(17) การจัดตั้งและดูแลตลาดกลาง

รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของตลาดโดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2546 มอบหมายให้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง พิจารณากำหนดแนวทางและดำเนินการปรับปรุงตลาดต่างๆ ของรัฐ ทั้งในส่วนตลาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตลาดขององค์การตลาดเพื่อการเกษตร ตลอดจนกำหนดแนวทางการควบคุมดูแลและสนับสนุนตลาดของเอกชน ให้มีการปรับปรุงเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และถูกสุขลักษณะตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งได้บัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมดูแลการประกอบกิจการตลาด โดยให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการออกข้อกำหนดท้องถิ่นเพื่อใช้ในการควบคุมกำกับกับการประกอบกิจการตลาดในเขตรับผิดชอบให้ถูกสุขลักษณะ

มาตรฐานตลาดนี้ ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาปรับปรุงและควบคุมการดำเนินกิจการตลาดทั้งของเอกชนและของตนเอง เพื่อให้ตลาดในท้องถิ่นไทยมีมาตรฐาน ถูกสุขลักษณะ สะอาดและปลอดภัยเพื่อสุขภาพอนามัยที่ดีของประชาชนผู้ใช้บริการ

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้เป็นคู่มือและแนวทางในการจัดให้มีและควบคุมการประกอบกิจการตลาด ตลอดจนการดำเนินงานด้านการปรับปรุงตลาดเพื่อให้มีความสะอาดถูกสุขลักษณะตามมาตรฐาน

1.2.2 เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการจากตลาดที่ถูกสุขลักษณะเพื่อสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

1.3 คำนิยามศัพท์

1.3.1 “ตลาด” หมายถึง สถานที่ซึ่งปกติจัดไว้ให้ผู้ค้าใช้เป็นที่ชุมนุมเพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทสัตว์ เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ หรืออาหารอันมีสภาพเป็นของสด ประกอบหรือปรุงแล้ว หรือของเสีง่าย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมีการจำหน่ายสินค้าประเภทอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม และหมายความรวมถึงบริเวณซึ่งจัดไว้สำหรับผู้ค้าใช้เป็นที่ชุมนุมเพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทดังกล่าวเป็นประจำหรือเป็นครั้งคราวหรือตามวันที่กำหนด

1.3.2 “อาหารสด” หมายถึง อาหารประเภทสัตว์ เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ และของอื่นๆ ที่มีสภาพเป็นของสด

1.3.3 “อาหารแปรรูป” หมายถึง อาหารสดที่แปรรูป ทำให้แห้ง หรือหมักดอง หรือในรูปอื่นๆ รวมทั้งที่ใช้สารปรุงแต่งอาหาร

1.3.4 “อาหารปรุงสำเร็จ” หมายถึง อาหารที่ได้ผ่านการทำ ประกอบ ปรุงจนสำเร็จพร้อมที่จะรับประทานได้ รวมทั้งของหวานและเครื่องดื่มชนิดต่างๆ ที่มีได้บรรจุในภาชนะที่ปิดสนิท

1.3.5 “การล้างตลาดตามหลักการสุขาภิบาล” หมายถึง การทำความสะอาดตัวอาคาร แผงขายของในตลาด พื้น ผนัง เพดาน รางระบายน้ำ ห้องน้ำ ห้องส้วม และบริเวณต่างๆ รอบอาคารตลาดให้สะอาด ปราศจากสิ่งปฏิกูล มูลฝอย หยากไข่ ฝุ่นละออง คราบสกปรกและอื่นๆ รวมทั้งให้มีการฆ่าเชื้อโรค และกำจัดสัตว์พาหะนำโรค ทั้งนี้ สารเคมีที่ใช้ต้องไม่มีผลกระทบต่อระบบบำบัดน้ำเสียของตลาด

1.3.6 “เจ้าพนักงานสาธารณสุข” หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

1.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1.4.1 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

1.4.2 กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (ภาคผนวก ก.)

บทที่ 2

ประเภทและลักษณะของตลาด

ตลาดเป็นสถานที่ที่มีคนมาอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากทั้งผู้ขายของผู้ช่วยขายของผู้ส่งสินค้าและผู้ซื้อสินค้า และเป็นแหล่งที่มีการประกอบกิจกรรมต่างๆ มากมาย จึงเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดของเสียและมลพิษจำนวนมาก เช่น ขยะ น้ำเสีย กลิ่นเหม็น เสียงดัง ควั่นจากการประกอบอาหาร ฯลฯ ตลาดที่ไม่มีระบบการควบคุมดูแล และกำจัดของเสียเหล่านี้ดีพอ จะทำให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชน ประกอบกับตลาดส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในชุมชนจึงทำให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากตลาดมีจำนวนมาก กฎหมายจึงได้มีการแบ่งตลาดออกเป็นประเภทต่างๆ เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบและควบคุมตลาดแต่ละประเภท

ตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้จำแนกตลาดออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

- ตลาดประเภทที่ 1 ได้แก่ ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารและดำเนินการเป็นการประจำหรืออย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
- ตลาดประเภทที่ 2 ได้แก่ ตลาดที่ไม่มีโครงสร้างอาคารและดำเนินการเป็นการประจำหรืออย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
- ตลาดประเภทที่ 3 ได้แก่ ตลาดที่ไม่มีโครงสร้างอาคารและดำเนินการชั่วคราวหรือเป็นครั้งคราวหรือตามวันที่กำหนด

โดยตลาดในแต่ละประเภทจะมีรายละเอียดที่กำหนดหลักเกณฑ์และสัญลักษณ์แตกต่างกันไปในแต่ละประเภท เพื่อเป็นกรอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปพิจารณาออกข้อบังคับตามความเหมาะสม ดังนี้

2.1 ตลาดประเภทที่ 1

ตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ข้อ 5 - ข้อ 11 ได้กำหนดลักษณะของตลาดประเภทที่ 1 ดังนี้

2.1.1 พื้นที่ตลาด ต้องมีเนื้อที่ตามความเหมาะสม โดยมีส่วนประกอบของสถานที่และสิ่งปลูกสร้าง คือ อาคารสิ่งปลูกสร้างสำหรับผู้ขายของ ที่ขนถ่ายสินค้า ส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะ ที่รวบรวมมูลฝอยและที่จอดรถ

ข้อแนะนำ การขออนุญาตจัดตั้งตลาดประเภทที่ 1 สำหรับตลาดที่จะสร้างใหม่ ควรกำหนดให้ผู้ที่จะขออนุญาตจัดตั้งตลาดใหม่ยื่นแบบแปลนและแผนผังบริเวณที่ตั้งของอาคารตลาด และอาคารส่วนประกอบอื่นๆ ของตลาด ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นพิจารณา ก่อนทำการก่อสร้างอาคารตลาด เพื่อให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะได้แนะนำให้ปรับปรุงแก้ไขแบบแปลนให้ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร และกฎกระทรวงว่าด้วยสุขลักษณะของตลาด

2.1.2 อาคารสิ่งปลูกสร้างสำหรับผู้ขายของ

ต้องมีและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ และสุขลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) มีถนนรอบอาคารตลาดกว้างไม่น้อยกว่า 4 เมตร และมีทางเข้าออกบริเวณตลาดกว้างไม่น้อยกว่า 4 เมตร อย่างน้อยหนึ่งทาง ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่มาใช้บริการในตลาดและผู้ขายของในการขนส่งสินค้า การรักษาความสะอาด และเก็บขนขยะออกจากตลาด รวมถึงประโยชน์ที่จะทำให้รถดับเพลิงสามารถเข้าไปดับเพลิงกรณีเกิดอัคคีภัย

2) ตัวอาคารทำด้วยวัสดุถาวร มั่นคง แข็งแรง เพื่อความปลอดภัยในการใช้สอยตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร

3) หลังคาสร้างด้วยวัสดุทนไฟ และแข็งแรงทนทาน ความสูงของหลังคาต้องมีความเหมาะสมกับการระบายอากาศของตลาดนั้นๆ เพราะจะเป็นการช่วยระบายอากาศโดยวิธีธรรมชาติสำหรับอาคารตลาดที่มีการระบายอากาศโดยใช้พัดลมดูดอากาศ หรือกรณีเป็นอาคารปิดติดตั้งเครื่องปรับอากาศ หลังคาตลาดไม่จำเป็นต้องสูงมาก

4) พื้นทำด้วยวัสดุถาวร แข็งแรง เรียบ ทำความสะอาดง่าย และไม่มีน้ำขัง เพราะหากพื้นตลาดไม่เรียบหรือชำรุดเป็นหลุมบ่อ จะทำให้มีน้ำขัง เป็นแหล่งสะสมความสกปรก ทำให้ทำความสะอาดได้ยาก

5) ฝาผนังทำด้วยวัสดุถาวร แข็งแรง เรียบ และทำความสะอาดง่าย ฝาผนังที่มีสีอ่อนๆ จะช่วยให้มองเห็นความสกปรกได้ง่าย และช่วยให้ตลาดดูสว่างขึ้น

6) ประตูมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร ทั้งนี้เพื่อให้สามารถป้องกันสัตว์ต่างๆ เข้าไปพลุกพล่านในตลาด การกำหนดความกว้างของประตูก็เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยของประชาชนและผู้ขายของ ทำให้การขนส่งสินค้าเข้าออกตลาดเป็นไปโดยสะดวก และประตูตลาดควรจะปิดเป็นประจำหลังจากตลาดปิดบริการ

7) ทางเดินภายในอาคารสำหรับผู้ซื้อที่มีความกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตรเพื่อประโยชน์ในการสัญจรของประชาชนที่เข้ามาซื้อสินค้าในตลาด รวมถึงใช้ในการขนส่งสินค้าเข้าออกไปตามแผงจำหน่ายสินค้าต่างๆ ได้โดยสะดวกและช่วยให้แผงจำหน่ายสินค้าไม่แออัดจนเกินไป

8) มีการระบายอากาศภายในตลาดเพียงพอ ไม่ให้เกิดกลิ่นเหม็นอับ

ข้อเสนอแนะ กรณีที่จัดให้มีการระบายอากาศโดยวิธีธรรมชาติ ในการก่อสร้างตลาดต้องคำนึงถึงทิศทางลม การระบายอากาศภายในตลาดควรมีช่องระบายอากาศไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของพื้นที่อาคารตลาด แผงจำหน่ายสินค้าที่มีการใช้เตาไฟในการปรุงอาหารควรตั้งอยู่ในที่มีอากาศถ่ายเทได้ดี ในกรณีที่ไม่มีอาจจัดให้มีการระบายอากาศโดยวิธีธรรมชาติได้ ให้จัดให้มีการระบายอากาศโดยใช้อุปกรณ์ช่วยในการระบายอากาศ เช่น พัดลมดูดอากาศ โดยอุปกรณ์ระบายอากาศต้องทำงานตลอดเวลาในระหว่างที่ตลาดเปิดบริการ การนำอากาศภายนอกเข้า และการระบายอากาศทั้งดังกล่าว ต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนผู้อยู่ในบริเวณใกล้เคียง

9) ความเข้มของแสงสว่างในอาคารตลาดไม่น้อยกว่า 100 ลักซ์ เว้นแต่ที่แผงขายสินค้าหรือแผงจำหน่ายเนื้อสัตว์ ต้องมีความเข้มของแสงสว่างไม่น้อยกว่า 200 ลักซ์ ทั้งนี้ ต้องไม่ใช่แสงหรือวัสดุอื่นที่ทำให้สีของสินค้าเปลี่ยนแปลงไปจากธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะ การใช้แสงหรือวัสดุอื่นที่ทำให้สีของสินค้าเปลี่ยนแปลงไปจากธรรมชาติทำให้ผู้ซื้อไม่สามารถพิจารณาสินค้าที่จะซื้อได้ตามสภาพที่เป็นจริง เช่น การใช้ไฟสีแดงที่แผงจำหน่ายเนื้อสัตว์เพื่อให้เนื้อมีสีแดงมากขึ้น เป็นต้น ในการตรวจสอบความเข้มของแสงสว่างในอาคารตลาดว่าเพียงพอหรือไม่ ทำได้โดยใช้เครื่องมือวัดความเข้มแสงสว่าง ถ้าไม่มีเครื่องมือวัดความเข้มแสงสว่างให้พิจารณาว่าสามารถมองเห็นตัวหนังสือตรงบริเวณนั้นหรือไม่ ถ้ามองเห็นได้ชัดเจนก็ถือว่าความเข้มของแสงสว่างเพียงพอ สำหรับตลาดที่เปิดให้บริการเวลากลางคืนควรจัดให้มีระบบจ่ายพลังงานไฟฟ้าสำรองสำหรับกรณีฉุกเฉิน แยกเป็นอิสระจากระบบที่ใช้อยู่ตามปกติและสามารถทำงานได้โดยอัตโนมัติเมื่อระบบจ่ายพลังงานไฟฟ้าปกติหยุดทำงาน

10) แผงขายสินค้าเป็นแบบปิดทึบ ทำด้วยวัสดุถาวร เรียบ มีความลาดเอียงและทำความสะอาดง่าย มีพื้นที่แผงไม่น้อยกว่า 2 ตารางเมตร สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 60 เซนติเมตร และมีทางเข้าแผงของผู้ขายของ กว้างไม่น้อยกว่า 70 เซนติเมตร มีที่นั่งสำหรับผู้ขายของไว้โดยเฉพาะอย่างเหมาะสม แยกต่างหากจากแผงและสะดวกต่อการเข้าออก การที่กำหนดให้ด้านบนของแผงขายสินค้าต้องมีความลาดเอียงเพื่อป้องกันน้ำขังอยู่บนแผง และการกำหนดความสูงของแผงเพื่อป้องกันสิ่งสกปรกจากพื้นกระเด็นขึ้นมาปนเปื้อนกับสินค้าบนแผง

11) จัดให้มีน้ำประปาอย่างเพียงพอสำหรับล้างสินค้าหรือล้างมือโดยระบบท่อสำหรับแผงขายอาหารสดต้องมีก๊อกน้ำไม่น้อยกว่า 1 ก๊อกน้ำต่อ 2 แผง และมีการวางท่อในลักษณะที่ปลอดภัย ไม่เกิดการปนเปื้อนจากน้ำโสโครก ไม่ติดหรือทับกับท่ออุจจาระ และต้องจัดให้มีที่เก็บสำรองน้ำให้มีปริมาณเพียงพอและสะดวกต่อการใช้

12) มีทางระบายน้ำทำด้วยวัสดุถาวร เรียบ ทางระบายน้ำภายในตลาดต้องเป็นแบบเปิด ส่วนทางระบายน้ำรอบตลาดต้องเป็นแบบรูปตัวยูและมีตะแกรงปิดที่สามารถเปิดทำความสะอาดได้ง่าย มีความลาดเอียงระบายน้ำได้สะดวก มีบ่อดักมูลฝอย บ่อดักไขมัน และระบบบำบัดน้ำเสีย โดยน้ำทิ้งต้องได้มาตรฐานน้ำทิ้งตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร เว้นแต่จะได้ออกส่งน้ำเสียไปบำบัดในระบบบำบัดน้ำเสียรวมของราชการส่วนท้องถิ่นโดยได้เสียค่าบริการตามอัตราของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น

ข้อแนะนำ ในการก่อสร้างทางระบายน้ำควรวางตามแนวตรงที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยต้องมีส่วนลาดเอียงไม่ต่ำกว่า 1 ใน 200 หรือต้องมีส่วนลาดเอียงเพียงพอให้น้ำไหลเร็วไม่ต่ำกว่า 60 เซนติเมตรต่อวินาที ขนาดของทางระบายน้ำต้องมีความสัมพันธ์กับปริมาณน้ำเสียของตลาด แต่ต้องมีความกว้างภายในโดยวัดที่ขอบบนสุดไม่น้อยกว่า 10 เซนติเมตร

13) ต้องจัดให้มีเครื่องดับเพลิงตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร ติดตั้งไว้ในบริเวณที่เห็นได้ง่าย ซึ่งตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 19 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ได้กำหนดให้อาคารตลาดต้องติดตั้งเครื่องดับเพลิงแบบมือถืออย่างน้อยหนึ่งได้แก่

- โฟมเคมี ขนาดบรรจุไม่น้อยกว่า 10 ลิตร
- ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ขนาดบรรจุไม่น้อยกว่า 4 กิโลกรัม
- ผงเคมีแห้ง ขนาดบรรจุไม่น้อยกว่า 4 กิโลกรัม
- ฮาลอน (HALON 1211) ขนาดบรรจุไม่น้อยกว่า 4 กิโลกรัม

โดยเลือกติดตั้งเครื่องดับเพลิงตามประเภทของวัสดุที่มีในแต่ละชั้นของอาคารตลาด และให้ติดตั้งจำนวน 1 เครื่อง ต่อพื้นที่อาคารไม่เกิน 1,000 ตารางเมตร ทุกระยะไม่เกิน 45 เมตร แต่ต้องไม่น้อยกว่าชั้นละ 1 เครื่อง และต้องติดตั้งให้ส่วนบนสุดของตัวเครื่องสูงจากระดับพื้นอาคารไม่เกิน 1.50 เมตร ในที่มองเห็นสามารถอ่านคำแนะนำการใช้ได้ สามารถนำไปใช้งานได้โดยสะดวก และต้องอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอดเวลา

2.1.3 ที่ขนถ่ายสินค้า ต้องจัดให้มีและอยู่ในบริเวณหนึ่งบริเวณใดโดยเฉพาะ มีพื้นที่เพียงพอสำหรับการขนถ่ายสินค้าในแต่ละวัน และสะดวกต่อการขนถ่ายสินค้าและการรักษาความสะอาด

ข้อแนะนำ ที่ขนถ่ายสินค้าควรอยู่ใกล้กับตัวอาคารตลาดเพื่อสะดวกในการขนส่งสินค้าเข้าตลาด และไม่ควรให้มีการตั้งแผงขายสินค้ากีดขวางการขนถ่ายสินค้า พื้นบริเวณที่ขนถ่ายสินค้าควรทำด้วยวัสดุ ถาวร แข็งแรง เรียบ เพื่อสะดวกในการทำมาความสะอาด

2.1.4 ส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะ ต้องมีและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และสัญลักษณ์ดังต่อไปนี้

- 1) ตั้งอยู่ในที่เหมาะสมนอกตัวอาคารตลาด
- 2) มีระบบการขับเคลื่อนอุจจาระและปัสสาวะลงสู่ที่เก็บกัก ซึ่งจะต้องป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรคได้ และ ไม่ปนเปื้อนแหล่งน้ำธรรมชาติและน้ำใต้ดินทุกขั้นตอน
- 3) ห้องส้วมต้องสร้างด้วยวัสดุทนทานและทำความสะอาดง่ายมีขนาดเนื้อที่ภายในไม่น้อยกว่า 0.90 ตารางเมตรต่อหนึ่งที่นั่ง และมีความกว้างภายในไม่น้อยกว่า 0.90 เมตร ประตูเป็นชนิดเปิดออกและมีผนังกัน เพื่อมิให้ประตูเปิดสู่ตลาดโดยตรง
- 4) ระยะดิ่งระหว่างพื้นถึงส่วนต่ำสุดของกาน หรือเพดาน หรือสิ่งอื่นที่ติดกับกาน หรือเพดานต้องไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร และมีช่องระบายอากาศไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของพื้นที่ห้องหรือมีพัดลมระบายอากาศ
- 5) พื้นห้องส้วมต้องมีความลาดเอียงไม่น้อยกว่า 1:100 และมีจุดระบายน้ำทิ้งในตำแหน่งต่ำสุดของพื้นห้อง
- 6) กรณีเป็นโถส้วมชนิดคอห่านต้องสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 0.20 เมตร
- 7) มีท่อระบายอุจจาระลงสู่ถังเก็บกัก ซึ่งต้องมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 10 เซนติเมตร มีความลาดเอียงไม่น้อยกว่า 1:10
- 8) มีท่อระบายก๊าซขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 2.50 เซนติเมตร สูงเหนือหลังคาส้วมหรือสูงจนกลิ่นเหม็นของก๊าซไม่รบกวนผู้อื่น
- 9) ความเข้มของแสงสว่างในห้องส้วมไม่น้อยกว่า 100 ลักซ์
- 10) จัดให้มีกระดาษชำระ หรือน้ำสำหรับชำระให้เพียงพอสำหรับห้องส้วมทุกห้อง

2.1.5 จำนวนส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะ ต้องจัดให้มีอย่างเพียงพอและเหมาะสม ดังนี้

- 1) ส้วมต้องมีไม่น้อยกว่า 6 ที่ ต่อจำนวนแผงไม่เกิน 40 แผง โดยแยกเป็น ส้วมชาย 2 ที่ ส้วมหญิง 4 ที่ และให้เพิ่มทั้งส้วมชายและส้วมหญิงอีก 1 ที่ และ 2 ที่ ตามลำดับต่อจำนวนแผงที่เพิ่มขึ้นทุก 25 แผง
- 2) ที่ถ่ายปัสสาวะชายต้องจัดให้มีไม่น้อยกว่าจำนวนส้วมชายและอยู่ในบริเวณเดียวกัน
- 3) อ่างล้างมือต้องจัดให้มีไม่น้อยกว่า 1 ที่ ต่อส้วม 2 ที่ และที่ถ่ายปัสสาวะ 2 ที่ ฉะนั้นโดยสรุป อย่างน้อยที่สุด ตลาดที่มีแผงขายสินค้าไม่เกิน 40 แผง ต้องจัดให้มีส้วมชาย 2 ที่ พร้อมที่ถ่ายปัสสาวะ 2 ที่ มีส้วมหญิง 4 ที่ และมีอ่างล้างมือ 2 ที่ ในส้วมชาย และอีก 2 ที่ ในส้วมหญิง และเพื่อให้ถูกสุขอนามัยบริเวณอ่างล้างมือควรจัดหาสบู่สำหรับล้างมือไว้บริการด้วย

2.1.6 ที่รวบรวมมูลฝอย ต้องมีลักษณะเป็นสิ่งปลูกสร้างถาวร หรือเป็นที่พักมูลฝอยที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นว่าเหมาะสมกับตลาดนั้นๆ มีขนาดเพียงพอที่จะรองรับปริมาณมูลฝอยในแต่ละวัน มีการปกปิดสามารถป้องกันสัตว์เข้าไปคุ้ยเขี่ยได้ ตั้งอยู่นอกตัวอาคารตลาดและอยู่ในพื้นที่ที่รถเข้าออกได้สะดวก

ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ได้กำหนดให้ตลาดมีที่รองรับมูลฝอยโดยมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

- 1) ผนังต้องทำด้วยวัสดุถาวรและทนไฟ
- 2) พื้นผิวภายในต้องเรียบและกันน้ำซึม
- 3) ต้องมีการป้องกันกลิ่นและน้ำฝน
- 4) ต้องมีการระบายน้ำเสียจากขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลลงสู่ระบบบำบัดน้ำเสีย
- 5) ต้องมีการระบายอากาศและป้องกันน้ำเข้า
- 6) ต้องมีความจุไม่น้อยกว่า 1.2 ลิตรต่อพื้นที่ของอาคารหนึ่งตารางเมตร
- 7) ต้องจัดไว้ในที่ที่สามารถขนย้ายขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลได้โดยสะดวกและต้อง

มีระยะห่างจากสถานที่ประกอบอาหารและสถานที่เก็บอาหารไม่น้อยกว่า 4 เมตร แต่ถ้าที่รองรับขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลมีขนาดความจุเกินกว่า 3 ลูกบาศก์เมตร ต้องมีระยะห่างจากสถานที่ดังกล่าวไม่น้อยกว่า 10 เมตร

2.1.7 ที่จอดรถ ต้องจัดให้มีตามความเหมาะสมตามที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนด ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มาใช้บริการในตลาด และเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยบริเวณรอบตลาด ป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาด้านการจราจร ส่วนในการกำหนดลักษณะและขนาดของที่จอดรถนั้น กฎกระทรวงได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นในการกำหนดตามความเหมาะสม โดยพิจารณาจากสภาพพื้นที่ของตลาด จำนวนรถที่เข้ามาใช้บริการในตลาด ซึ่งถ้าตลาดมีพื้นที่จำกัดก็อาจกำหนดให้สร้างเป็นอาคารที่จอดรถ หรือถ้าตลาดมีพื้นที่มากก็สามารถสร้างเป็นลานที่จอดรถได้

2.2 ตลาดประเภทที่ 2

ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ข้อ 12 – ข้อ 15 ได้กำหนดลักษณะของตลาดประเภทที่ 2 ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกับตลาดประเภทที่ 1 คือ เป็นตลาดที่ไม่มีโครงสร้างตัวอาคาร และในการกำหนดรายละเอียดปลีกย่อยที่เกี่ยวกับเรื่องสุขลักษณะต่างๆ จะน้อยกว่าตลาดประเภทที่ 1 ดังนี้

2.2.1 พื้นที่ตลาด ต้องมีเนื้อที่ตามความเหมาะสม และให้มีบริเวณที่จัดไว้สำหรับผู้ขายของ ส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะ และที่รวบรวมมูลฝอย

ข้อแนะนำ เนื่องจากตลาดประเภทที่ 2 จะเป็นตลาดที่ไม่มีโครงสร้างอาคารตลาด การขออนุญาตจัดตั้ง ควรกำหนดให้ผู้ที่จะขออนุญาตจัดตั้งตลาดยื่นแผนผังบริเวณที่ตั้งของแผงขายสินค้า ส้วม และที่ถ่ายปัสสาวะ ที่รวบรวมมูลฝอย ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นพิจารณาเพื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นจะได้ แนะนำการกำหนดตำแหน่งที่ตั้งของแผงขายสินค้า ส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะ และที่รวบรวมมูลฝอย ให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ข้อกำหนดในกฎกระทรวงว่าด้วยสุขลักษณะของตลาด

2.2.2 บริเวณที่จัดไว้สำหรับผู้ขายของ ต้องมีและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และสุขลักษณะ ดังต่อไปนี้

- 1) พื้นทำด้วยวัสดุถาวร แข็งแรง เรียบ ทำความสะอาดง่าย และไม่มีน้ำขัง
- 2) จัดให้มีรั้วที่สามารถป้องกันสัตว์ต่างๆ เข้าไปพลุกพล่านในตลาดได้
- 3) แผงขายสินค้า ต้องทำด้วยวัสดุถาวร เรียบ มีความลาดเอียง และทำความสะอาดง่าย สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 60 เซนติเมตร ด้านล่างของแผงไม่ใช่เป็นที่เก็บหรือสะสมสินค้าและของอื่นๆ และมีทางเข้าแผงสำหรับผู้ขายของกว้างไม่น้อยกว่า 70 เซนติเมตร
- 4) ทางเดินสำหรับผู้ซื้อที่มีความกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร
- 5) จัดให้มีน้ำประปาหรือน้ำที่สะอาดไว้ใช้ในตลาดอย่างเพียงพอ
- 6) มีทางระบายน้ำรอบตลาดแบบเปิด ทำด้วยวัสดุถาวร เรียบ มีความลาดเอียง ระบายน้ำได้สะดวก มีบ่อดักมูลฝอย บ่อดักไขมัน บ่อพักน้ำเสีย และมีการบำบัดน้ำเสีย ดังนี้
 - ท้องที่ที่ใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร ต้องจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียและน้ำทิ้งต้องได้มาตรฐานน้ำทิ้งตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร
 - ท้องที่ที่ยังไม่ใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารให้มีบ่อพักน้ำเสียก่อนระบายน้ำออกจากตลาดสู่ท่อสาธารณะ ทั้งนี้ต้องไม่ระบายน้ำสู่แหล่งน้ำสาธารณะและไม่ก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนข้างเคียง

ข้อแนะนำ ควรจัดให้มีทางระบายน้ำรอบตลาดให้เหมาะสมโดยอาจดำเนินการก่อสร้างตามเกณฑ์ของตลาดประเภทที่ 1

2.2.3 ส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์สุขลักษณะและมีจำนวน เช่นเดียวกับตลาดประเภทที่ 1 ตามข้อ 2.1.4 (ข้อย่อย 2) – 10) และข้อ 2.1.5 ตามลำดับ ดังได้กล่าวมาแล้ว และต้องตั้งอยู่ในที่ที่เหมาะสมนอกบริเวณแผงขายสินค้า

2.2.4 ที่รวบรวมมูลฝอย ต้องมีลักษณะเป็นที่พักมูลฝอยที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นว่าเหมาะสมกับตลาดนั้นๆ มีขนาดเพียงพอที่จะรองรับปริมาณมูลฝอยในแต่ละวัน มีการปกปิดสามารถป้องกันสัตว์เข้าไปคุ้ยเขี่ยได้ ตั้งอยู่นอกบริเวณแผงขายสินค้า และอยู่ในพื้นที่ที่รถเข้าออกได้สะดวก

ข้อแนะนำ เพื่อความสะอาดและสุขลักษณะที่ดีการก่อสร้างที่รวบรวมมูลฝอย ควรพิจารณาดำเนินการให้เหมาะสมเช่นเดียวกับการก่อสร้างที่รวบรวมมูลฝอย ของตลาดประเภทที่ 1

2.3 ตลาดประเภทที่ 3

ตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ข้อ 16 – ข้อ 19 ได้กำหนดลักษณะของตลาดประเภทที่ 3 ซึ่งเป็นตลาดที่ไม่มีโครงสร้างอาคาร และมีการดำเนินกิจการในลักษณะเป็นการชั่วคราว หรือเป็นครั้งคราว หรือตามวันที่กำหนด ดังนี้

2.3.1 พื้นที่ตลาด ต้องมีเนื้อที่ตามความเหมาะสม และให้มีบริเวณที่จัดไว้สำหรับผู้ขายของสวม ที่ถ่ายปัสสาวะ และที่รวบรวมมูลฝอย

ข้อแนะนำ เนื่องจากตลาดประเภทที่ 3 เป็นตลาดที่ไม่มีโครงสร้างอาคาร และดำเนินกิจการชั่วคราว หรือเป็นครั้งคราว ดังนั้น ผู้ที่จะขออนุญาตจัดตั้งตลาดประเภทดังกล่าว ต้องยื่นแผนผังบริเวณตลาดแสดงที่ตั้งของแผงขายสินค้า ส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะ ที่รวบรวมมูลฝอย ต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาอนุญาต พร้อมทั้งระบุวันเวลาที่เปิดปิดตลาดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบ

2.3.2 บริเวณที่จัดไว้สำหรับผู้ขายของ ต้องมีและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และสุขลักษณะตามที่กำหนด ดังต่อไปนี้

- 1) แผงขายสินค้าสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 60 เซนติเมตร
- 2) ทางเดินระหว่างแผงสำหรับผู้ซื้อต้องกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร
- 3) จัดให้มีน้ำประปาหรือน้ำที่สะอาดไว้ใช้ในตลาดอย่างเพียงพอ
- 4) จัดให้มีตะแกรงดักมูลฝอยบริเวณท่อระบายน้ำก่อนปล่อยน้ำทิ้งลงท่อระบายน้ำ

สาธารณะ

2.3.3 ส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ สุขลักษณะและจำนวนเช่นเดียวกับตลาดประเภทที่ 1 และ 2 เว้นแต่จะจัดให้มีส้วมเคลื่อนที่ หรือมีส้วมสาธารณะ หรือส้วมของหน่วยงานราชการที่ได้รับอนุญาตให้ใช้อยู่ใกล้เคียง ห่างไม่เกิน 100 เมตร

2.3.4 ที่รวบรวมมูลฝอย มีลักษณะตามที่กำหนดเช่นเดียวกับตลาดประเภทที่ 2

บทที่ 3

การอนุญาต และการกำกับดูแลการดำเนินการตลาด

ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการอนุญาตจัดตั้งตลาด และออกข้อกำหนดท้องถิ่นเพื่อการกำกับดูแลตลาดในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

3.1 การอนุญาตจัดตั้งตลาด

กฎหมายได้กำหนดให้ที่ตั้งของตลาดต้องอยู่ห่างจากแหล่งที่ก่อให้เกิดมลพิษ ของเสีย โรงเลี้ยงสัตว์ แหล่งโสโครก ที่กำจัดขยะมูลฝอย ที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยไม่น้อยกว่า 100 เมตร เว้นแต่จะมีการป้องกัน ซึ่งเจ้าพนักงานสาธารณสุขได้ให้ความเห็นชอบ สำหรับอำนาจในการอนุญาตจัดตั้งตลาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งได้กำหนดไว้ดังนี้

“มาตรา 34 ห้ามมิให้ผู้ใดจัดตั้งตลาด เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 56

การเปลี่ยนแปลง ขยายหรือลดสถานที่หรือบริเวณที่ใช้เป็นตลาดภายหลังจากที่ เจ้าพนักงานท้องถิ่นได้ออกใบอนุญาตให้จัดตั้งตลาดตามวรรคหนึ่งแล้ว จะกระทำได้อีกเมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 56

ความในมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่กระทรวง ทบวง กรม ราชการส่วนท้องถิ่น หรือ องค์กรของรัฐที่ได้จัดตั้งตลาดขึ้นตามอำนาจหน้าที่ แต่ในการดำเนินการตลาดจะต้องปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้รับใบอนุญาตตามบทบัญญัติอื่นแห่งพระราชบัญญัตินี้ด้วย และให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเป็นหนังสือให้ผู้จัดตั้งตลาดตามวรรคนี้ปฏิบัติเป็นการเฉพาะรายก็ได้”

“มาตรา 54 ในกรณีที่พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้การประกอบกิจการใด หรือการกระทำใด ต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่น กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอ และการออกใบอนุญาตในเรื่องนั้นได้”

● **ผู้มีอำนาจอนุญาต** ในการจัดตั้งและประกอบกิจการตลาด พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 35 ได้กำหนดให้ผู้ที่ประสงค์จะจัดตั้งและประกอบกิจการตลาดทุกประเภทต้องขออนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ที่ตลาดตั้งอยู่ คือ

- ในเขตเทศบาลต้องขออนุญาตต่อนายกเทศมนตรี
- ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลต้องขออนุญาตต่อนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
- ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องขออนุญาตต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

สำหรับหน่วยงานราชการอันได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรของรัฐที่ได้จัดตั้งตลาดขึ้นตามอำนาจหน้าที่ ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตจัดตั้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น แต่ในการดำเนินการตลาดจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่ได้บัญญัติไว้ในกฎกระทรวงหรือข้อกำหนดในท้องถิ่นเช่นเดียวกับผู้ได้รับใบอนุญาตจัดตั้งตลาด และกฎหมายได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นในการกำหนดเงื่อนไขเป็นหนังสือเพื่อให้หน่วยราชการที่จัดตั้งตลาดปฏิบัติเป็นการเฉพาะราย

ในกรณีมีการเปลี่ยนแปลงขยายหรือลดขนาดของสถานที่หรือบริเวณที่ใช้เป็นตลาดจะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นเท่านั้น โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจกำกับดูแลตลาด และออกข้อกำหนดของท้องถิ่น โดยสรุปได้ดังนี้

- (1) การกำหนดที่ตั้ง เนื้อที่ แพนผังและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างและสุขลักษณะ
- (2) การกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดสถานที่ การวางสิ่งของ และการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตลาด
- (3) การกำหนดเวลาเปิดและปิดตลาด
- (4) การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งตลาดปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยภายในตลาดให้ถูกต้องตามสุขลักษณะและอนามัย การจัดให้มีที่รวบรวม หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย การระบายน้ำทิ้ง การระบายอากาศ การจัดให้มีการป้องกันมิให้เกิดเหตุรำคาญและการป้องกันการระบาดของโรคติดต่อ

เพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะผู้มีอำนาจในการอนุญาตจัดตั้งตลาดและกำกับดูแลการดำเนินการตลาด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสาธารณสุขได้ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก.) เพื่อใช้บังคับในเขตเทศบาล เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร สำหรับในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด และเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ราชการส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ออกข้อบังคับตามความเหมาะสม โดยใช้หลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงเป็นแนวทางในการกำหนด

● การออกใบอนุญาต

- 1) แบบฟอร์มที่ใช้ (ศึกษารายละเอียดของแบบฟอร์มที่ใช้จากมาตรฐานด้านการทะเบียนและการอนุญาต)

-
- แบบคำขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการตลาด
 - หนังสือแจ้งความไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ของคำขอรับใบอนุญาต/ต่ออายุใบอนุญาตการประกอบกิจการตลาด (ตามมาตรา 56 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (แบบ นส.3)
 - รายงานผลการตรวจสภาพของสถานที่ประกอบกิจการเพื่อประกอบการพิจารณาอนุญาต
 - คำแนะนำให้แก้ไขปรับปรุงสภาพของสถานที่ประกอบกิจการ
 - แบบแจ้งการอนุญาตประกอบกิจการ
 - คำสั่งไม่ออกใบอนุญาตประกอบกิจการ (แบบ คส.5/1)
 - แบบแจ้งเหตุผลการไม่อนุญาตให้ประกอบการ
 - ใบอนุญาต
 - ทะเบียนใบอนุญาต

2) การปฏิบัติงาน

2.1) เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับคำขอรับใบอนุญาตจัดตั้งตลาดตามแบบคำขอรับใบอนุญาต พร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานจากผู้ยื่นคำขอ และตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของเอกสาร ดังนี้

- แบบคำขอรับใบอนุญาต
- สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน / ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ
- สำเนาทะเบียนบ้าน
- ใบอนุญาตตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ใบทะเบียนพาณิชย์ หลักฐานที่แสดงว่าอาคารสามารถใช้ประกอบการได้โดยถูกต้องตามกฎหมายควบคุมอาคาร เป็นต้น
- หนังสือรับรองการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล (กรณียื่นขอในนามนิติบุคคล)

ในการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของคำขอรับใบอนุญาตหรือคำขอต่อใบอนุญาต หากตรวจสอบแล้ว พบว่าเอกสารหลักฐานไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้ขออนุญาตแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ในคราวเดียวกัน และกรณีจำเป็นต้องส่งคืนคำขอแก่ผู้ขออนุญาต ให้ส่งคืนคำขอพร้อมทั้งแจ้งความไม่ถูกต้องหรือความไม่สมบูรณ์ให้ผู้ยื่นคำขอทราบ และออกหนังสือแจ้งความไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ของคำขอรับใบอนุญาต/ต่ออายุใบอนุญาตการประกอบกิจการ (ตามมาตรา 56 วรรคหนึ่ง) ให้ผู้ประกอบการทราบภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับคำขอ หากตรวจสอบแล้วถูกต้องสมบูรณ์เจ้าหน้าที่ลงรับเลขเอกสารขออนุญาต เพื่อดำเนินการต่อไป

2.2) เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการตรวจสอบสุลักษณะ ของตลาด โดยมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามลักษณะของตลาดแต่ละประเภทตามที่กฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กำหนดไว้

หากการตรวจสอบพบข้อบกพร่อง ให้เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข โดยออกคำแนะนำให้แก้ไขปรับปรุงสภาพของสถานประกอบการกิจการ และบันทึกรายงานผลการตรวจสอบสภาพของสถานที่ประกอบการกิจการเพื่อการพิจารณาอนุญาต

2.3) เจ้าหน้าที่จัดทำเอกสารเสนอต่อนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพิจารณาออกใบอนุญาตหรือไม่ออกใบอนุญาต

2.4) นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาลงนามอนุญาตหรือไม่อนุญาต แล้วแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ประกอบการทราบ หากมีเหตุจำเป็นที่เจ้าพนักงานท้องถิ่น ไม่อาจออกใบอนุญาตหรือไม่อาจมีคำสั่งอนุญาตภายใน 30 วัน ให้ขยายเวลาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละ ไม่เกิน 15 วัน โดยออกหนังสือแจ้งรายการขยายเวลาและเหตุจำเป็นแต่ละครั้งให้ผู้ขอใบอนุญาตทราบ ก่อนสิ้นกำหนดเวลาตามที่ได้ขยายเวลาไว้แล้วนั้นแล้วแต่กรณี

หมายเหตุ : ขั้นตอนที่ 2.1) - 2.4) กำหนดดำเนินการให้แล้วเสร็จ (ตามการปรับลดระยะเวลาการให้บริการประชาชน) ภายใน 21 วัน (หรืออาจเร็วกว่าได้กรณีเอกสารถูกต้อง ครบรายละเอียด แผนภาพที่ 1 แต่ทั้งนี้พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กำหนดให้ดำเนินการแล้วเสร็จภายใน 30 วัน)

2.5) เจ้าหน้าที่ส่งหนังสือแจ้งผลการพิจารณาภายใน 7 วัน (อาจเร็วกว่าได้)

- ในกรณีออกใบอนุญาต ให้เจ้าหน้าที่ขึ้นทะเบียนใบอนุญาตด้วย
- ในกรณีไม่อนุญาต ให้ส่งหนังสือคำสั่งไม่ออกใบอนุญาตประกอบการ (แบบ คส. 5/1) พร้อมทั้ง แบบแจ้งเหตุผลการไม่ออกใบอนุญาตให้ประกอบการให้แก่ผู้ขอภายใน 7 วัน

2.6) เมื่อผู้ประกอบการมาติดต่อขอรับใบอนุญาต เจ้าหน้าที่ดำเนินการดังนี้

- รับชำระค่าธรรมเนียมตามอัตราที่กำหนดในข้อบัญญัติท้องถิ่น แต่ไม่เกิน อัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง (กฎกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการ เก็บ ขน กำจัดสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอยและอัตราค่าธรรมเนียมอื่นๆ พ.ศ. 2545 กำหนดให้เก็บค่าธรรมเนียมอัตรา ฉบับละ 2,000 บาท)

- ออกใบเสร็จรับเงิน พร้อมบันทึกเลขที่ใบเสร็จรับเงินลงในใบอนุญาต
- ให้ผู้รับใบอนุญาตลงชื่อรับใบอนุญาตในทะเบียนใบอนุญาต
- แจ้งผู้รับใบอนุญาตทราบว่าผู้ได้รับอนุญาต ต้องแสดงใบอนุญาตไว้โดยเปิดเผยและเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ประกอบการตลอดเวลาที่ประกอบการ

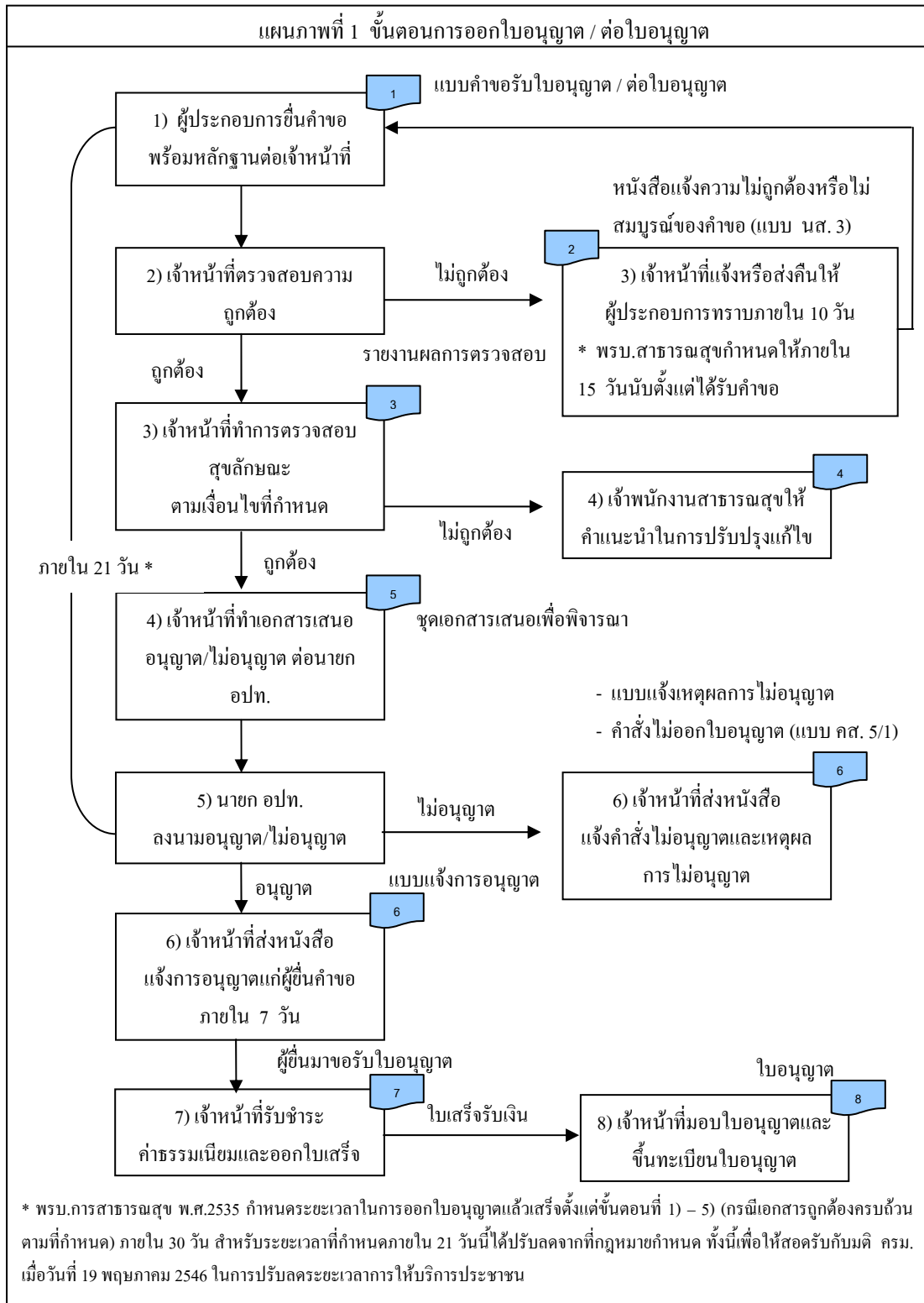
หมายเหตุ : - ใบอนุญาตประกอบกิจการตลาด มีอายุ 1 ปี นับตั้งแต่วันที่ออกใบอนุญาต และให้ใช้ได้เพียงในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ออกใบอนุญาตนั้น

- **การขอต่อใบอนุญาต**

สำหรับขั้นตอนการดำเนินการขอต่อใบอนุญาตมีแนวทางปฏิบัติเช่นเดียวกับการออกใบอนุญาต ซึ่งผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตจะต้องยื่นคำขอก่อนใบอนุญาตเดิมสิ้นอายุ และเมื่อยื่นคำขอพร้อมกับเสียค่าธรรมเนียมเรียบร้อยแล้ว ให้ประกอบกิจการตลาดต่อไปได้จนกว่าเจ้าพนักงานท้องถิ่นจะสั่ง ไม่ต่ออายุใบอนุญาต โดยกฎหมายได้ให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการออกข้อกำหนดของท้องถิ่นเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขอต่ออายุใบอนุญาต และการอนุญาตให้ต่อใบอนุญาต

- **การออกใบแทนใบอนุญาต**

ในกรณีที่ใบอนุญาตสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดในสาระสำคัญ ให้ผู้รับใบอนุญาตยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตภายใน 30 วันนับตั้งแต่วันที่ได้ทราบถึงการสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุด สำหรับการขอรับใบแทนใบอนุญาต และการออกใบแทนใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในข้อกำหนดท้องถิ่น

3.2 การสั่งพักใช้ใบอนุญาต การเพิกถอนใบอนุญาต

(1) กรณีที่ปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตไม่ปฏิบัติ หรือปฏิบัติไม่ถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย กฎกระทรวง ข้อกำหนดของท้องถิ่น หรือเงื่อนไขที่ระบุไว้เกี่ยวกับการประกอบกิจการตามที่ได้รับใบอนุญาต เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตได้ภายในเวลาที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกิน 15 วัน

(2) เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตเมื่อปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาต

1) ถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป และมีเหตุที่จะต้องถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตอีก

2) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

3) ไม่ปฏิบัติ หรือปฏิบัติไม่ถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย กฎกระทรวง ข้อกำหนดของท้องถิ่น หรือเงื่อนไขที่ระบุไว้เกี่ยวกับการประกอบกิจการตามที่ได้รับใบอนุญาต และการไม่ปฏิบัติ หรือปฏิบัติไม่ถูกต้องนั้น ก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพของประชาชน หรือมีผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน

(3) คำสั่งพักใช้ใบอนุญาตและคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้ทำเป็นหนังสือแจ้งให้ผู้รับใบอนุญาตทราบ ในกรณีที่ไม่พบผู้รับใบอนุญาตหรือผู้รับใบอนุญาตไม่ยอมรับคำสั่งดังกล่าว ให้ส่งคำสั่งโดยทางไปรษณีย์ตอบรับ หรือให้ปิดคำสั่งนั้นไว้ในที่เปิดเผยเห็นได้ง่าย ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานของผู้รับใบอนุญาต และให้ถือว่าผู้รับใบอนุญาตนั้นได้ทราบคำสั่งแล้ว ตั้งแต่วันที่คำสั่งไปถึง หรือวันที่ปิดคำสั่ง แล้วแต่กรณี

(4) ผู้ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตจะขอรับใบอนุญาตสำหรับการประกอบกิจการที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาตอีกไม่ได้จนกว่าจะพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่วันที่ถูกลงสั่งเพิกถอนใบอนุญาต

3.3 ค่าธรรมเนียมและค่าปรับ

(1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่น ในการกำหนดค่าธรรมเนียมตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการ เก็บ ขน กำจัดสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอยและอัตราค่าธรรมเนียมอื่นๆ พ.ศ. 2545 ซึ่งในกฎกระทรวง ได้กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการขออนุญาตประกอบกิจการตลาดไว้ฉบับละ 2,000 บาท ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรออกข้อกำหนดของท้องถิ่นที่กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการออกใบอนุญาตประกอบกิจการตลาดทุกประเภทได้ไม่เกิน 2,000 บาท โดยอาจจะกำหนดค่าธรรมเนียมสำหรับตลาดแต่ละประเภทแตกต่างกันก็ได้แต่ต้องไม่เกิน 2,000 บาท

(2) ค่าธรรมเนียมและค่าปรับให้เป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(3) ในกรณีที่ไม่ได้เสียค่าธรรมเนียมภายในระยะเวลาตามที่ข้อกำหนดของท้องถิ่นกำหนดให้ชำระค่าปรับเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 20 ของจำนวนค่าธรรมเนียมที่ค้างชำระ เว้นแต่ผู้ได้รับใบอนุญาตจะได้บอกเลิกการดำเนินการนั้นก่อนถึงกำหนดการเสียค่าธรรมเนียมครั้งต่อไป ตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของท้องถิ่น และในกรณีที่ค้างชำระค่าธรรมเนียมติดต่อกันเกินกว่า 2 ครั้ง

เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้หยุดดำเนินการไว้จนกว่าจะได้เสียค่าธรรมเนียมและค่าปรับจนครบจำนวน

3.4 การกำหนดโทษ

ผู้ประกอบกิจการที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กฎหมายได้กำหนดบทลงโทษ ดังนี้

(1) การดำเนินการตลาดโดยไม่มีใบอนุญาต ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(2) การฝ่าฝืนข้อกำหนดของท้องถิ่น เกี่ยวกับเรื่องหลักเกณฑ์ ที่ตั้ง แผนผัง สิ่งปลูกสร้างของตลาด หลักเกณฑ์ที่ผู้ได้รับอนุญาตต้องปฏิบัติ ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(3) การฝ่าฝืนข้อกำหนดของท้องถิ่นเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งตลาดปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยภายในตลาดให้ถูกต้องตามสุขลักษณะและอนามัย การจัดให้มีที่รวบรวมหรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย การระบายน้ำทิ้ง การระบายอากาศ การจัดให้มีการป้องกันมิให้เกิดเหตุรำคาญและการป้องกันการระบาดของโรคติดต่อ ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(4) การฝ่าฝืนกฎกระทรวง ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 บาท

(5) การฝ่าฝืนข้อกำหนดของท้องถิ่น เกี่ยวกับเรื่องสุขลักษณะของผู้ขายของและผู้ช่วยขายของในตลาด ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท

(6) การขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานท้องถิ่น เจ้าพนักงานสาธารณสุข เกี่ยวกับการเข้าไปในอาคาร การแนะนำให้ผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติให้ถูกต้องตามเงื่อนไขในใบอนุญาตหรือตามข้อกำหนดของท้องถิ่น การยึดหรืออายัดของใดๆ การเก็บตัวอย่าง ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(7) ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดดำเนินการในระหว่างถูกสั่งพักใบอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับและปรับอีกไม่เกินวันละ 5,000 บาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง

3.5 การเปรียบเทียบคดี

ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 85 (2) ในทุกเขตจังหวัดกำหนดให้มีคณะกรรมการเปรียบเทียบคดี ซึ่งประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด อัยการจังหวัด และผู้กำกับการตำรวจจังหวัด ซึ่งบรรดาความผิดตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ถ้าเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรได้รับโทษถึงจำคุกหรือไม่ควรถูกฟ้องร้อง ให้คณะกรรมการเปรียบเทียบคดีมีอำนาจเปรียบเทียบสำหรับความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียว หรือมีโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือผู้ซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบได้ด้วย และเมื่อได้เสียค่าปรับตามที่เปรียบเทียบภายใน 30 วันนับแต่วันที่มีการเปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งถ้าหากผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบหรือยินยอมแล้วไม่ชำระเงินค่าปรับภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ก็ให้ดำเนินคดีต่อไป

3.6 การกำกับดูแลการดำเนินการตลาด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลการดำเนินการตลาดของผู้ประกอบการและการค้าขาย รวมทั้งการดำเนินการของ ผู้ขายของและผู้ช่วยขายของในตลาด ซึ่งภายหลังจากที่ผู้ประกอบการได้รับอนุญาตให้จัดตั้งตลาดแล้ว ผู้ประกอบการและผู้ขายของจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามข้อกำหนดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การรักษาความสะอาดบริเวณที่ขายของ สุขลักษณะส่วนบุคคล และสุขลักษณะในการใช้กรรมวิธีการจำหน่าย ทำประกอบปรุง เก็บหรือสะสมอาหารหรือสินค้าอื่น รวมทั้งการรักษาความสะอาดของภาชนะ น้ำใช้และของใช้ต่างๆ และเพื่อให้การควบคุมดูแลการดำเนินการตลาดในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปตามระเบียบกฎหมาย และข้อกำหนดของท้องถิ่น ซึ่งตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ข้อ 20-31 ได้กำหนดเรื่องการดำเนินการตลาด การบำรุงรักษาตลาด ผู้ขายของและผู้ช่วยขายของในตลาดไว้ซึ่งสรุปแนวทางการกำกับดูแลการดำเนินการตลาดตามภารกิจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ดังนี้

3.6.1 การประชาสัมพันธ์ ควรทำการประชาสัมพันธ์และประชุมชี้แจงให้ผู้ประกอบการตลาดในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ได้ทราบถึงข้อกำหนดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อกำหนดเอง) หรือข้อกำหนดตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เพื่อให้ผู้ประกอบการได้ทราบขั้นตอนและวิธีการปรับปรุงตลาดให้ถูกต้องตามข้อกำหนด ตลอดจนควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้ทราบถึงเนื้อหาในข้อกำหนด และขั้นตอนในการขออนุญาตจัดตั้งตลาดใหม่ด้วย

3.6.2 การสำรวจและตรวจสภาพตลาด ควรทำการสำรวจ และตรวจสภาพตลาดในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ เพื่อนำมาพิจารณาออกคำสั่งให้มีการปรับปรุงตลาดในแต่ละแห่งเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของท้องถิ่นหรือกฎหมายฯ พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาให้ผู้ประกอบการดำเนินการปรับปรุง โดยคำนึงถึงสภาพของข้อเท็จจริงของตลาดแต่ละแห่ง ทั้งนี้ โดยไม่ขัดกับบทเฉพาะกาลในกฎหมายฯ ดังกล่าว

3.6.3 การติดตามตรวจสอบการดำเนินการหรือการปฏิบัติของผู้ประกอบการ ติดตามตรวจสอบการดำเนินการของผู้ประกอบการ เพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด (กฎหมายฉบับที่ 4 พ.ศ. 2542 ออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ข้อ 20 – 31) โดยเฉพาะกรณีที่ได้มีคำสั่งให้ผู้ประกอบการดำเนินการปรับปรุงตลาด มีแนวทางดังนี้

- 1) กรณีที่มีการปรับปรุงแก้ไขตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ควรมีหนังสือชมเชยผู้ประกอบการที่ให้ความร่วมมือ และอาจประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนผู้ใช้บริการตลาดได้ทราบ
- 2) กรณีที่ผู้ประกอบการมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งโดยมีเหตุผลอันสมควร เจ้าพนักงานท้องถิ่นอาจขยายเวลาการดำเนินการปรับปรุงได้ แต่หากไม่ปฏิบัติตามคำสั่งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร อาจดำเนินการเปรียบเทียบปรับ หรือดำเนินคดีแล้วแต่กรณี

3.6.4 การดำเนินการจัดการตลาด ผู้ประกอบการต้องปฏิบัติดังนี้

- 1) ต้องจัดวางผังการจำหน่ายสินค้าแต่ละประเภทให้เป็นหมวดหมู่ไม่ปะปนกัน แยกเป็นประเภทอาหารสดชนิดต่างๆ อาหารแปรรูป อาหารปรุงสำเร็จ และประเภทสินค้าที่ไม่ใช่อาหาร เพื่อสะดวกในการดูแลความสะอาดและป้องกันการปนเปื้อนในอาหาร ในกรณีที่เป็นอาหารสด ซึ่งอาจมีน้ำหรือของเหลวไหลหยดเลอะเทอะ ต้องมีการกั้นไม่ให้ น้ำหรือของเหลวนั้นไหลจากแผงลงสู่พื้นตลาด และต้องจัดให้มีท่อหรือทางสำหรับระบายน้ำหรือของเหลวนั้นลงสู่ท่อระบายน้ำโดยไม่ให้เป็นพื้นตลาด

ข้อเสนอแนะ การจัดวางสินค้าเป็นหมวดหมู่จะช่วยให้การดูแลความสะอาดของตลาดง่ายขึ้น และยังเป็นการป้องกันไม่ให้เชื้อโรคจากสินค้าประเภทอาหารสดและสินค้าที่ไม่ใช่อาหารมาปนเปื้อนกับสินค้าประเภทอาหารปรุงสำเร็จ แผงขายอาหารปรุงสำเร็จที่มีการปรุงอาหารที่แผงจะมีความร้อน ไขมัน น้ำมัน กลิ่น ฯลฯ ทำให้เกิดความสกปรกได้ง่ายจึงต้องแยกออกจากแผงขายสินค้าประเภทอื่นสำหรับแผงขายอาหารสด เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ฯลฯ ต้องมีการต่อท่อสำหรับระบายน้ำหรือของเหลวจากแผงลงสู่ท่อระบายน้ำภายในตลาด

2) ห้ามวางสิ่งของกีดขวางทางเดินในตลาด ทางเข้าสู่ตลาด ทางเดินและถนนโดยรอบตลาด ทั้งนี้เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่ก่อให้เกิดปัญหาการจราจร

3) การเปิดและปิดตลาดต้องเป็นไปตามเวลาที่เจ้าหน้าที่พนักงานท้องถิ่นกำหนด

4) ห้องส้วมที่ถ่ายปัสสาวะ ก๊อกน้ำใช้และสาธารณูปโภคอื่นๆ ที่จัดให้ต้องเปิดให้มีการใช้ได้ตลอดเวลาในขณะประกอบกิจการ

3.6.5 การบำรุงรักษาตลาด

1) **ผู้ประกอบการตลาดประเภทที่ 1** ต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยภายในตลาด ให้ถูกต้องตามสัญลักษณ์ ดังต่อไปนี้

1.1) บำรุงรักษาโครงสร้างต่างๆ ภายในตลาด ได้แก่ ตัวอาคาร อุปกรณ์ต่างๆ เช่น สายไฟ หลอดไฟ พัดลม ท่อน้ำประปา เป็นต้น ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอดเวลา เช่น ตรวจสอบความมั่นคงของอาคาร ตรวจสอบสภาพของสายไฟและอุปกรณ์ไฟฟ้าว่ามีการชำรุดหรือไม่ ตรวจสอบท่อประปาว่ามีการรั่วซึมหรือไม่ ตรวจสอบและเติมน้ำยาเคมีในเครื่องมือดับเพลิงเป็นประจำทุกปี เป็นต้น

1.2) จัดให้มีที่รองรับมูลฝอยที่ไม่รั่วซึม และมีฝาปิดประจำทุกแผง มีการเก็บกวาดมูลฝอยบริเวณตลาดเป็นประจำ และดูแลที่รวบรวมมูลฝอยให้ถูกต้องตามลักษณะเสมอ โดยควรจัดเก็บเป็นประจำทุกวันเพื่อไม่ให้มีขยะหรือมูลฝอยตกค้าง

1.3) จัดให้มีการทำความสะอาดตลาดเป็นประจำทุกวัน โดยอาจจะแบ่งพื้นที่รับผิดชอบให้ผู้ขายของรับผิดชอบบริเวณแผงของตนเอง ส่วนพื้นที่ที่ใช้สอยร่วมกัน เช่น ที่ขนถ่ายสินค้า ที่จอดรถ ก็จัดหาผู้รับผิดชอบต่างหาก และล้างตลาดตามหลักการสุขาภิบาลอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยอาจดำเนินการในช่วงเวลาที่ปิดตลาด และขอความร่วมมือจากผู้ขายของทุกแผงในตลาดมาร่วมกันล้างตลาด

1.4) จัดให้มีการดูแลความสะอาดของห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ถ่ายปัสสาวะ บ่อดักมูลฝอย บ่อดักไขมัน และระบบบำบัดน้ำเสีย ให้ใช้การได้ตลอดเวลา

2) **ผู้ประกอบการตลาดประเภทที่ 2** ต้องจัดให้มีการเก็บกวาดมูลฝอย คูแฉความ สะอาดห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ถ่ายปัสสาวะ บ่อดักมูลฝอย บ่อดักไขมัน และบ่อพักน้ำเสียหรือระบบบำบัดน้ำ เสียให้ใช้การ ได้ดี คูแฉที่รวบรวมมูลฝอยให้ถูกสุขลักษณะอยู่เสมอ และจัดให้มีการล้างตลาดด้วยน้ำ สะอาดทุกวันที่เปิดทำการ

3) **ผู้ประกอบการตลาดประเภทที่ 3** ต้องจัดให้มีการเก็บกวาดมูลฝอยทำความสะอาด บริเวณตลาด คูแฉความ สะอาดห้องน้ำห้องส้วม ตะแกรงดักมูลฝอย ให้ใช้การ ได้ดีและคูแฉที่รวบรวมมูล ฝอยให้ถูกสุขลักษณะอยู่เสมอในขณะที่เปิดทำการ

3.6.6 การล้างตลาดตามหลักการสุขาภิบาล กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนด แนวทางในการดำเนินการล้างตลาดอย่างถูกหลักสุขาภิบาลดังนี้

- 1) กวาดหยากไย่ หรือเศษสิ่งสกปรกที่ติดบนเพดาน ฝาผนัง โคมไฟ พัดลม
- 2) เจ้าของแผงหรือผู้ขายสินค้าทำความสะอาดแผง และวางระบายน้ำเสีย กวาดเศษ ขยะไปรวมทิ้งไว้ในบริเวณที่พักขยะ หรือในที่ที่จัดไว้ รวมทั้งกำจัดแมลงและสัตว์นำโรคที่อาจอาศัยอยู่ ในบริเวณตลาดด้วย
- 3) ทำความสะอาดบนแผงหรือพื้นที่ที่มีคราบไขมันจับ โดยใช้ น้ำผสมโซดาไฟราด บนพื้นหรือแผง ทิ้งไว้นาน 15- 30 นาที และใช้แปรงลวดช่วยขัดถูเพื่อขจัดคราบไขมัน ส่วนในบริเวณ อื่นๆ ใช้ผงซักฟอกช่วยในการล้างทำความสะอาด (โซดาไฟใช้ชนิด 96% ในอัตราส่วนดังนี้
โซดาไฟ 2 ช้อนโต๊ะ / น้ำ ครึ่งปี๊บ ในกรณีที่มีไขมันจับตัวหนา
โซดาไฟ 1 ช้อนโต๊ะ / น้ำ ครึ่งปี๊บ ในกรณีที่มีไขมันจับตัวน้อย
- 4) ใช้น้ำสะอาดฉีดล้างบนแผง ทางเดิน ฝาผนัง เพื่อชะล้างสิ่งสกปรก โซดาไฟหรือ ผงซักฟอกให้หมด และกวาดล้างลงสู่รางระบายน้ำเสีย
- 5) ใช้น้ำผสมผงปูนคลอรีน (ผงปูนคลอรีน 60% 1 ช้อนชา/น้ำ 1 ปี๊บ) ใส่ลงในฝักบัว รดน้ำและรดบริเวณแผง ทางเดิน วางระบายน้ำให้ทั่ว ปล่อยให้แห้งเพื่อให้คลอรีนฆ่าเชื้อโรคและกำจัดกลิ่น ส่วนบริเวณที่มีกลิ่นคาวให้ใช้หัวน้ำส้มสายชูผสมน้ำให้เจือจาง รดบริเวณที่มีกลิ่นคาวกำจัดกลิ่น
- 6) บริเวณห้องน้ำ ห้องส้วม อ่างล้างมือ ที่ปัสสาวะ และก๊อกน้ำสาธารณะที่ใช้ใน ตลาดต้องล้างทำความสะอาดโดยผงซักฟอกหรือน้ำยาทำความสะอาดและล้างด้วยน้ำสะอาด
- 7) บริเวณที่พักขยะต้องเก็บรวบรวมขยะไปกำจัดให้หมด แล้วล้างทำความสะอาด และทำการฆ่าเชื้อเช่นเดียวกับข้อ 5)

8) ในช่วงที่มีการระบาดของโรคติดต่อควรล้างตลาดอย่างถูกหลักสุขาภิบาลอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

3.6.7 การป้องกันเหตุรำคาญและการระบาดของโรคติดต่อ

ผู้ประกอบการตลาดทุกประเภท ต้องไม่ทำการและต้องดูแลไม่ให้มีผู้ใดกระทำการอันอาจทำให้เกิดเหตุรำคาญ หรือการระบาดของโรคติดต่อ ดังนี้

- 1) การนำสัตว์ทุกชนิดเข้าไปในตลาด เว้นแต่สัตว์ที่นำไปขังไว้ในที่ขังสัตว์เพื่อจำหน่าย
- 2) การสะสม หมักหมม สิ่งหนึ่งสิ่งใดๆ ในตลาด ทำให้สถานที่สกปรก รกรุงรัง หรือเป็นที่เพาะพันธุ์สัตว์นำโรค
- 3) การถ่ายเท ทิ้ง มูลฝอย หรือสิ่งปฏิกูลในที่อื่นใด นอกจากที่จัดไว้สำหรับรองรับมูลฝอย หรือสิ่งปฏิกูล
- 4) การทำให้น้ำใช้ในตลาดเกิดความสกปรกขึ้น จนเป็นสาเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- 5) ก่อหรือจุดไฟไว้ในลักษณะ ซึ่งน่าจะเป็นที่เดือดร้อนหรือเกิดอันตรายแก่ผู้อื่น
- 6) ใช้ตลาดเป็นที่พักอาศัยหลับนอน
- 7) กระทำกรอื่นใดที่จะก่อให้เกิดเหตุรำคาญแก่ผู้อื่น

3.6.8 ผู้ขายและผู้ช่วยขายในตลาด

ผู้ขายและผู้ช่วยขายในตลาด จะต้องปฏิบัติดังนี้

- 1) ต้องให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบกิจการตลาด เจ้าพนักงานสาธารณสุข และเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการดำเนินการที่เกี่ยวกับสุขลักษณะของตลาด อันได้แก่ การจัดระเบียบและกฎเกณฑ์ในการรักษาความสะอาดของตลาดในเรื่อง การจัดหมวดหมู่สินค้า การดูแลความสะอาดแผงขายสินค้า การรวบรวมมูลฝอย การล้างตลาด และการอื่นๆ เช่น การฝึกอบรมผู้ขายและผู้ช่วยขายของ
- 2) ต้องวางสินค้าบนแผงขายสินค้าหรือในขอบเขตที่วางขายของที่จัดไว้ให้ ห้ามวางสินค้าแผงขายสินค้าหรือขอบเขต หรือต่อเติมแผงขายสินค้า อันจะเป็นการกีดขวางทางเดินในตลาด และห้ามวางสินค้าสูงจากพื้นตลาดเกินกว่า 150 เซนติเมตร การวางและเก็บสินค้าประเภทอาหาร เครื่องดื่ม รวมทั้งเครื่องใช้ที่เกี่ยวกับอาหารต้องสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 60 เซนติเมตร และห้ามวางวัตถุอันตรายปะปนกับสินค้าประเภทอาหาร
- 3) ต้องมีสุขลักษณะส่วนบุคคลดังต่อไปนี้

3.1) มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่เป็นโรคติดต่อ หรือโรคที่สังคมรังเกียจ หรือไม่เป็นพาหะนำโรคติดต่อ อันได้แก่ วัณโรค อหิวาตกโรค ไข้ไทฟอยด์ โรคบิด ไข้สวกไส โรคหัด โรคคางทูม โรคเรื้อน โรคผิวหนังที่น่ารังเกียจ และโรคไวรัสตับอักเสบนชนิดเอ

ข้อแนะนำ ในกรณีผู้ขายและผู้ช่วยขายของที่ขายอาหาร เจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อที่มีอาหารและน้ำเป็นสื่อ เช่น อหิวาตกโรค ไข้ไทฟอยด์ ฯลฯ หรือตรวจพบว่าเป็นพาหะนำโรคดังกล่าว ต้องหยุดปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับอาหารจนกว่าจะรักษาให้หายเป็นปกติ ถ้ามีบาดแผลที่มีมือต้องใส่พลาสเตอร์ปิดแผลให้มิดชิดและหลีกเลี่ยงการสัมผัสกับอาหารโดยตรง

3.2) ในระหว่างการขาย ต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อย มีสุขวิทยาส่วนบุคคลที่ดี และต้องมีความรู้ด้านสุขาภิบาลและอื่นๆ ตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด เช่น สวมเสื้อมีแขนผูกผ้ากันเปื้อนสีขาว ใส่หมวกหรือเน็ตคลุมผม ตัดเล็บมือให้สั้นอยู่เสมอ ล้างมือให้สะอาดก่อนปรุงอาหาร ไม่พูดคุย ไอ จามรดอาหาร เวลาชิมอาหารในขณะที่ปรุงต้องตักใส่ถ้วยหรือช้อนชิมต่างหาก มีความรู้ด้านสุขาภิบาลอาหาร ซึ่งอาจจะได้รับการอบรมจากเจ้าพนักงานสาธารณสุข หรือศึกษาด้วยตนเองจากหนังสือคู่มือด้านสุขาภิบาลอาหาร ฯลฯ

3.3) ต้องได้รับการตรวจสุขภาพตามที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขกำหนด

ข้อแนะนำ การตรวจสุขภาพก็เพื่อยืนยันว่าผู้ขายและผู้ช่วยผู้ขายของไม่ป่วยเป็นโรคหรือเป็นพาหะนำโรควัณโรค อหิวาตกโรค ไข้ไทฟอยด์ โรคบิด โรคเรื้อน โรคผิวหนังที่น่ารังเกียจ และโรคไวรัสตับอักเสบนชนิดเอ โดยมีใบรับรองแพทย์เป็นหลักฐานยืนยัน ซึ่งควรจะมีการตรวจสุขภาพอย่างน้อยปีละครั้ง ในกรณีที่พบว่าผู้ขายและผู้ช่วยขายของในตลาดมีอาการท้องเสีย มีไข้ อาเจียน ตัวเหลืองตาเหลือง หรือเจ็บคอร่วมกับมีไข้ เจ้าพนักงานสาธารณสุขสามารถกำหนดให้ผู้ขายและผู้ช่วยขายของในตลาดไปตรวจสุขภาพเป็นกรณีพิเศษได้

4) ผู้ขายและผู้ช่วยขายของในตลาด ต้องปฏิบัติให้ถูกสุขลักษณะ ในการใช้กรรมวิธีการจำหน่าย ทำ ประกอบ ปรุง เก็บ หรือสะสมอาหารหรือสินค้าอื่น และการรักษาความสะอาดของภาชนะน้ำใช้ และของใช้ต่างๆ ดังต่อไปนี้

4.1) ลักษณะและประเภทของสินค้าที่ขาย ต้องสะอาด ปลอดภัยซึ่งอาจพิจารณาจากเครื่องหมายรับรองของทางราชการ เช่น เครื่องหมาย อย. เครื่องหมาย มอก. ฯลฯ และเป็นสินค้าที่ไม่ผิดกฎหมาย หรือต้องห้ามตามกฎหมาย เช่น สินค้าหนีภาษี , เนื้อสัตว์ป่า, สินค้าที่มีฉลากไม่ถูกต้อง, ยาเสพติด เป็นต้น

4.2) อาหารสดที่เกิดการเน่าเสียได้ง่าย ต้องจัดเก็บในอุณหภูมิที่เหมาะสมตามที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขกำหนด เช่น เนื้อสัตว์ อาหารทะเล ฯลฯ ควรเก็บในอุณหภูมิที่เหมาะสมประมาณ 7 องศาเซลเซียส

4.3) การจำหน่ายอาหารปรุงสำเร็จต้องใช้เครื่องมืออุปกรณ์ปกปิดอาหาร เพื่อป้องกันการปนเปื้อน และรักษาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ปกปิดให้สะอาดและใช้การได้ดียิ่งขึ้น เช่น ตู้ปกปิดอาหาร ซึ่งมีกระจกอย่างน้อย 3 ด้าน หรือมีประตูบานเลื่อนสำหรับเปิดปิด ทั้งนี้ต้องปกปิดอาหารไว้ตลอดเวลา ยกเว้นการตักอาหารจำหน่าย หรือใส่อาหารในภาชนะที่มีฝาปิด หรือใช้ฝาชีปิด และต้องดูแลรักษาตู้ปกปิดอาหารหรือฝาปิดภาชนะให้สะอาดอยู่เสมอ

4.4) ในกรณีที่มีการทำ ประกอบและปรุงอาหาร ต้องจัดสถานที่ไว้ให้เป็นสัดส่วน และต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลอาหาร ทั้งนี้อาหารที่จำหน่ายจะต้องไม่ปะปนกับสินค้าประเภทอื่น การเตรียมการปรุงอาหารต้องทำในที่สูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร กรณีที่ใช้ความร้อนในการปรุงต้องติดตั้งพัดลมดูดอากาศและปล่องระบายควันและความร้อนที่เกิดจากการปรุงอาหารออกนอกตลาด

4.5) เครื่องมือ เครื่องใช้ และภาชนะอุปกรณ์ที่ใช้ ต้องสะอาดและปลอดภัย มีการล้างและการเก็บที่ถูกต้อง ทั้งก่อนและหลังการใช้งาน ซึ่งมีแนวทางในการพิจารณาดังนี้

ข้อแนะนำ สำหรับเครื่องมือเครื่องใช้และภาชนะอุปกรณ์ใส่อาหารที่สะอาดและปลอดภัยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

- รูปแบบของอุปกรณ์
 - เครื่องมือ เครื่องใช้ และภาชนะอุปกรณ์ต้องไม่ทำ หรือประกอบด้วยวัสดุที่เป็นพิษ เช่น ไม่ทำจากวัสดุที่ใช้แล้ว ไม่มีการแต่งสีในส่วนที่จะสัมผัสอาหาร เพราะอาจมีสารพิษตกค้างจากสารเคมีต่างๆ และโลหะหนักในสีหลุดออกมาปนเปื้อนกับอาหารได้
 - ต้องมีความแข็งแรงทนทาน ไม่ชำรุดสึกหรอหรือแตกกะเทาะ เป็นสนิมง่าย ทนต่อการกัดกร่อนของอาหารที่มีรสเปรี้ยว หรือเค็มจัดได้
 - รูปแบบทำความสะอาดง่าย และปลอดภัยต่อการนำไปใช้ มีผิวเรียบ ไม่มีร่อง ซอก หรือมุมปากไม่แคบ กันไม่ลึก
 - ป้องกันการปนเปื้อนได้ เช่น ภาชนะเก็บน้ำดื่มต้องมีฝาปิด มีก๊อกหรือใช้ก้านน้ำทางพวยกา

- การล้าง และเก็บภาชนะอุปกรณ์ที่ใส่อาหาร

เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากเนื่องจากเป็นเรื่องของการทำความสะอาด เพราะหากภาชนะหรืออุปกรณ์ที่ใส่อาหารไม่มีความสะอาดแล้วอาจจะนำมาซึ่งโรคเกี่ยวกับทางเดินอาหารบางชนิดได้ ฉะนั้นก่อนล้าง และเก็บภาชนะอุปกรณ์ที่ใส่อาหาร ควรเก็บกวาดเศษอาหารที่เหลือติดจานทิ้งลงถังขยะให้มากที่สุดก่อนทำการล้างทำความสะอาด จากนั้นจึงล้างด้วยวิธีล้างภาชนะที่ถูกต้อง ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ

- ล้างด้วยน้ำผสมน้ำยาล้างจาน เพื่อล้างไขมัน เศษอาหารและสิ่งสกปรกที่ติดค้างอยู่ โดยใช้ฟองน้ำหรือแผ่นใยสังเคราะห์ช่วยในการทำความสะอาดภาชนะ
- ล้างด้วยน้ำสะอาด เพื่อล้างน้ำยาล้างจานและสิ่งสกปรกที่ติดค้างภาชนะอยู่ออกให้หมด
- ล้างด้วยน้ำสะอาดอีกครั้งหนึ่ง ในกรณีที่เกิดโรคระบาดให้ใช้น้ำร้อนที่อุณหภูมิ 82–87 องศาเซลเซียส หรือน้ำผสมผงปูนคลอรีน (คลอรีน 1 ช้อนชา: น้ำสะอาด 1 ปีบ) แช่ภาชนะไว้อย่างน้อย 2 นาทีเพื่อฆ่าเชื้อโรค

- การจัดเก็บภาชนะอุปกรณ์ใส่อาหาร

เมื่อล้างภาชนะอุปกรณ์สะอาดแล้ว แยกเก็บแต่ละประเภท โดยผึ่งในตะแกรงโปร่งสะอาด ในลักษณะคว่ำ และปล่อยให้ภาชนะอุปกรณ์แห้งเองก่อนนำมาเก็บโดยไม่ต้องใช้ผ้าเช็ด หากสามารถตั้งในที่ที่มีแสงแดดส่องเพื่อฆ่าเชื้อโรคด้วยก็จะดี บริเวณที่เก็บต้องสะอาดไม่เปียกชื้น ไม่มีแมลงสัตว์นำโรค ไม่เก็บในบริเวณเดียวกับที่ใช้เก็บสารเคมีที่เป็นอันตราย ภาชนะต่างๆ เช่น จาน ชาม แก้วน้ำ หม้อ กระทะ ควรวางคว่ำบนตะแกรง หรือตะกร้าที่สะอาดสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร อุปกรณ์ต่างๆ เช่น ช้อน ส้อม ตะเกียบ เก็บในตะกร้าโปร่งสะอาด โดยให้ส่วนที่เป็นด้ามขึ้นบน

บทที่ 4

มาตรฐานตลาด

เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ได้กำหนดให้ปี 2547 เป็นปีแห่งสุขภาพอนามัย คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2546 มอบให้กระทรวงมหาดไทย พิจารณาร่วมกับกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางและดำเนินการ ปรับปรุงสภาพตลาดต่างๆ ของรัฐ ทั้งในส่วนของตลาดสดในกรุงเทพมหานคร ตลาดสดเทศบาล และ ตลาดสดขององค์การตลาดเพื่อเกษตรกร ตลอดจนแนวทางในการควบคุมดูแลและให้การสนับสนุน ตลาดของเอกชนให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดและถูกสุขลักษณะ

กระทรวงมหาดไทยได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาการปรับปรุงตลาด ตามคำสั่ง กระทรวงมหาดไทย ที่ 355/2546 ลงวันที่ 29 สิงหาคม 2546 (ภาคผนวก ข.) และคณะกรรมการฯ ได้ กำหนดแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงตลาดให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินการปรับปรุงตลาด (มาตรฐานตลาด) รวม 3 ประเภท คือ ตลาดประเภทที่ 1 (แบบมีอาคารถาวร) ตลาดประเภทที่ 2 (แบบไม่มีอาคารถาวร) และตลาดประเภทที่ 3 (ตลาดนัด) ดังนี้

4.1 แนวทางการดำเนินการปรับปรุงตลาด หรือมาตรฐานตลาด

4.1.1 แนวทางการดำเนินการปรับปรุงตลาดประเภทที่ 1 (มีอาคารถาวร)

1) ด้านสุขลักษณะทั่วไป

1.1) โครงสร้างอาคารและหลังคาตลาด สร้างด้วยวัสดุทนไฟ แข็งแรงทนทาน และมีความสูงเหมาะสมพื้นและฝาผนังตลาดทำด้วยวัสดุถาวรแข็งแรง เรียบ ทำความสะอาด ได้ง่าย และ ภายในตลาดต้องมีการระบายอากาศอย่างเพียงพอ

1.2) มีน้ำประปาที่สะอาดไว้บริการอย่างเพียงพอ

1.3) มีการจัดเก็บสินค้า สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ให้เกะกะ รกรุงรัง หรือกีดขวางทางเดิน

1.4) มีทางเดินภายในอาคารตลาด มีความกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร

1.5) สินค้าประเภทอาหารและเครื่องใช้เกี่ยวกับอาหารจะต้องวางสูงจากพื้น ไม่น้อยกว่า 60 เซนติเมตร

- 1.6) ต้องจัดให้มีเครื่องดับเพลิงตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร ติดตั้งไว้ในบริเวณที่เห็นง่าย
- 2) ด้านการจัดการขยะมูลฝอย
- 2.1) ต้องมีที่รองรับมูลฝอยสาธารณะที่ถูกหลักสุขาภิบาลอย่างเพียงพอ และต้องทำความสะอาดอยู่เสมอ
- 2.2) ไม่พบขยะมูลฝอยตกหล่นบนพื้นตลาด บริเวณแผงวางระบายน้ำ ทางเดินถนน ที่ตั้งที่รองรับขยะมูลฝอยสาธารณะ และที่ตั้งที่พักรวมขยะมูลฝอย
- 3) ด้านการจัดการน้ำเสีย
- 3.1) ตลาดและบริเวณโดยรอบต้องไม่มีน้ำขัง
- 3.2) วางระบายน้ำเสียเป็นชนิดรางเปิด และมีตะแกรงเหล็กปิดสำหรับวางระบายน้ำรอบตลาด
- 3.3) วางระบายน้ำเสียสามารถระบายน้ำได้ดี ไม่มีน้ำขัง ไม่อุดตัน
- 4) ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม
- 4.1) ห้องส้วมต้องแยกเพศ ชาย-หญิง ออกจากกันเป็นสัดส่วน
- 4.2) ภายในห้องส้วมต้องไม่มีกลิ่นเหม็นและมีการระบายอากาศดี
- 4.3) ระบบเก็บกักอุจจาระถูกสุขลักษณะ ไม่ชำรุด และมีท่อระบายอากาศ
- 4.4) มีการจัดการควบคุมป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรคไม่ให้รบกวนและก่อความรำคาญ
- 4.5) มีผู้ดูแลรับผิดชอบในการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความปลอดภัยของตลาด
- 4.6) มีการทำความสะอาดตลาดเป็นประจำ
- 4.7) มีการล้างตลาดตามหลักการสุขาภิบาล อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
- 4.8) มีบ่อดักไขมัน และระบบบำบัดน้ำเสีย
- 5) ด้านผู้จำหน่ายสินค้า
- 5.1) มีตาชั่งกลางเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ซื้อ
- 5.2) มีป้ายติดราคาสินค้าตามที่กฎหมายกำหนด
- 5.3) ผู้ค้าแต่งกายสะอาดเรียบร้อย และใช้วาจาสุภาพ
- 6) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ค้าและผู้ซื้อ
- 6.1) ต้องมีระบบการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ซื้อ

6.2) ต้องมีการสำรวจความคิดเห็นจากผู้ค้า เพื่อนำมาปรับปรุงตลาด

6.3) มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ค้าให้ทราบความต้องการของผู้ซื้อ

4.1.2 แนวทางการดำเนินการปรับปรุงตลาดประเภทที่ 2 (ไม่มีอาคารถาวร)

1) ด้านสุขลักษณะทั่วไป

1.1) มีการจัดเก็บสินค้า สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ให้เกะกะ รกรุงรัง หรือกีดขวางทางเดิน

1.2) ทางเดินภายในตลาดมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร

1.3) สินค้าประเภทอาหาร และเครื่องใช้เกี่ยวกับอาหาร จะต้องวางสูงจากพื้น ไม่น้อยกว่า 60 เซนติเมตร

1.4) มีน้ำสะอาดไว้บริการอย่างเพียงพอ

2) ด้านการจัดการขยะมูลฝอย

2.1) มีที่รองรับมูลฝอยสาธารณะที่ถูกหลักสุขาภิบาลอย่างเพียงพอ และทำความสะอาด อยู่เสมอ

2.2) ไม่พบขยะมูลฝอยตกหล่นบนพื้นตลาด บริเวณแผงวางระบายน้ำ ทางเดิน ถนน ที่ตั้งที่รองรับขยะมูลฝอยสาธารณะ และที่ตั้งที่พักรวมขยะมูลฝอย

3) ด้านการจัดการน้ำเสีย

3.1) ตลาดและบริเวณโดยรอบไม่มีน้ำขัง

3.2) มีระบบระบายน้ำเสียที่สามารถระบายน้ำได้ดี ไม่มีน้ำขัง ไม่อุดตัน

4) ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

4.1) ห้องส้วมแยกเพศ ชาย-หญิง ออกจากกันเป็นสัดส่วน

4.2) ภายในห้องส้วมไม่มีกลิ่นเหม็นและมีการระบายอากาศดี

4.3) ระบบเก็บกักอุจจาระถูกสุขลักษณะ ไม่ชำรุด และมีที่ระบายอากาศ

4.4) มีการจัดการควบคุมป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรคไม่ให้รบกวนและ ก่อความรำคาญ

4.5) มีผู้ดูแลรับผิดชอบในการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความปลอดภัยของตลาด

4.6) มีการทำความสะอาดตลาดเป็นประจำ

4.7) ให้มีการล้างตลาดตามหลักการสุขาภิบาล อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

5) ด้านผู้จำหน่ายสินค้า

- 5.1) มีตาชั่งกลางเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ซื้อ
- 5.2) มีป้ายติดราคาสินค้าตามที่กฎหมายกำหนด
- 5.3) ผู้ค้าแต่งกายสะอาดเรียบร้อยและใช้วาจาสุภาพ

6) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ค้าและผู้ซื้อ

- 6.1) มีระบบการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ซื้อ
- 6.2) มีการสำรวจความคิดเห็นจากผู้ค้า เพื่อนำมาปรับปรุงตลาด
- 6.3) มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ค้าให้ทราบความต้องการของผู้ซื้อ

4.1.3 แนวทางการดำเนินการปรับปรุงตลาดประเภทที่ 3 (ตลาดนัด)

1) ด้านสุขลักษณะทั่วไป

1.1) มีการจัดเก็บสินค้า สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ให้เกะกะ รกรุงรัง หรือ กีดขวางทางเดิน

- 1.2) ทางเดินภายในตลาดมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร
- 1.3) มีทางเข้าออกบริเวณตลาดกว้างไม่น้อยกว่า 4 เมตร อย่างน้อยหนึ่งช่องทาง
- 1.4) ที่จอดรถต้องจัดให้มีความเหมาะสมตามที่ท้องถิ่นกำหนด
- 1.5) สินค้าประเภทอาหาร และเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร จะต้องวางสูงจากพื้น

ไม่น้อยกว่า 60 เซนติเมตร

- 1.6) มีน้ำสะอาดไว้บริการอย่างเพียงพอ

2) ด้านการจัดการขยะมูลฝอย

2.1) มีที่รองรับมูลฝอยสาธารณะที่ถูกหลักสุขาภิบาลอย่างเพียงพอ และทำความสะอาดอยู่เสมอ

2.2) ไม่พบขยะมูลฝอยตกหล่นบนพื้นตลาด ทางเดิน ถนน ที่ตั้งที่รองรับมูลฝอยสาธารณะและที่ตั้งที่พักรวมขยะมูลฝอย

3) ด้านการจัดการน้ำเสีย ตลาดและบริเวณโดยรอบต้องไม่มีน้ำขัง

4) ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

4.1) มีการจัดการควบคุมป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรคไม่ให้รบกวนและก่อความรำคาญ

4.2) มีผู้ดูแลรับผิดชอบในการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความปลอดภัยของตลาด

- 4.3) มีการทำความสะอาดตลาดเป็นประจำ

5) ด้านผู้จำหน่ายสินค้า

- 5.1) มีตาชั่งกลางเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ซื้อ
- 5.2) มีป้ายติดราคาสินค้าตามที่กฎหมายกำหนด
- 5.3) ผู้ค้าแต่งกายสะอาดเรียบร้อยและใช้วาจาสุภาพ

6) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ค้าและผู้ซื้อ

- 6.1) มีระบบการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ซื้อ
- 6.2) มีการสำรวจความคิดเห็นจากผู้ค้า เพื่อนำมาปรับปรุงตลาด

4.2 โครงการประกวดตลาดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ตลาดดีมีมาตรฐาน)

เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการพัฒนาปรับปรุงตลาดของตนเองรวมทั้งตลาดของเอกชนที่อยู่ในความดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงได้จัดทำโครงการประกวดตลาดสดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ตลาดดีมีมาตรฐาน) ทุกปีโดยเริ่มตั้งแต่ปี 2547 และมีการมอบประกาศนียบัตรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการประกอบกิจการตลาดสดที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อเป็นการยกย่อง เชิดชูเกียรติและเป็นแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการพร้อมทั้งมอบโล่รางวัลให้แก่ตลาดที่ชนะเลิศการประกวดระดับภาค โดยมีการนำเกณฑ์มาตรฐานหรือแนวทางการดำเนินงานปรับปรุงตลาดประเภทที่ 1 มาปรับใช้เป็นเกณฑ์ในการประกวด และมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินการประกวดในแต่ละปี

สำหรับในปีงบประมาณ 2550 ได้มีการจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อเป็นรางวัลตามโครงการดังกล่าวเป็นจำนวนเงิน 200 ล้านบาท โดยแบ่งระดับการประกวดเป็นระดับจังหวัด (75 จังหวัด) และระดับภาค (5 ภาค) และในการประกวดแต่ละระดับได้มีการแบ่งตลาดออกเป็น 3 ประเภท คือ ตลาดขนาดใหญ่ ตลาดขนาดกลาง และตลาดขนาดเล็ก โดยแบ่งตลาดแต่ละขนาดตามจำนวนแผงจำหน่ายสินค้า (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก.)

การจัดให้มีการประกวดตลาดสดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ตลาดดีมีมาตรฐาน) เพื่อเป็นการกระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำหลักเกณฑ์หรือแนวทางการดำเนินการปรับปรุงตลาดประเภทที่ 1 ไปใช้ในการปรับปรุงตลาดสดของตนเองอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นได้บริโภคอาหารที่สะอาดปลอดภัย ตลาดมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ มีสภาวะแวดล้อมที่ดี ตลอดจนชุมชนโดยรอบๆ ตลาดจะต้องไม่ได้รับความเดือดร้อน รำคาญ ไม่ว่าจะเป็นมลพิษทางเสียง ขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูลต่างๆ ซึ่งหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีตลาดที่ได้มาตรฐานก็จะสามารถใช้เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้บริการได้ และส่งผลให้เศรษฐกิจในท้องถิ่นดีขึ้นด้วย

4.3 แนวทางการควบคุมและสนับสนุนตลาดเอกชน

การควบคุมและสนับสนุนตลาดเอกชน เป็นภารกิจหน้าที่หนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยจึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินการตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0810.3/ว 3561 ลงวันที่ 24 ตุลาคม 2546 (ดูรายละเอียดตามภาคผนวก ข) โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการ ดังนี้

(1) แนวทางการควบคุมตลาดเอกชน

1) ตราข้อบัญญัติของท้องถิ่นขึ้นมายังบังคับใช้ เพื่อควบคุมดูแลการประกอบกิจการตลาดในพื้นที่และเปิดเผยประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน ในเรื่องดังต่อไปนี้

- กำหนดที่ตั้ง แผนผังและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างและสุขลักษณะ
- กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดสถานที่ การวางสิ่งของ และการอื่นที่

เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการตลาด

- กำหนดเวลาเปิดและปิดตลาด
- กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งตลาดปฏิบัติ

เกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยภายในตลาดให้ถูกต้องตามสุขลักษณะและอนามัย การจัดให้มีที่รวบรวม หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย การระบายน้ำทิ้ง การระบายอากาศ การจัดให้มีการป้องกันมิให้เกิดเหตุรำคาญ และการป้องกันการระบาดของโรคติดต่อ

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องติดตามตรวจสอบในเรื่องการจัดตั้งและประกอบกิจการตลาด โดยมอบหมายเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบให้ชัดเจน รวมทั้งแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดตั้งและประกอบกิจการตลาดต้องขออนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น นอกจากนี้ เมื่อได้รับใบอนุญาตแล้ว การเปลี่ยนแปลง ขยาย หรือลดขนาดของสถานที่หรือบริเวณที่ใช้เป็นตลาดจะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตเป็นหนังสือจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดบทลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ข้อกำหนดตาม พ.ร.บ.การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 โดยให้มีบทลงโทษในเรื่องดังต่อไปนี้

- การดำเนินการกิจการตลาดโดยไม่มีใบอนุญาต
- การฝ่าฝืนข้อกำหนดของท้องถิ่น เกี่ยวกับเรื่องหลักเกณฑ์ ที่ตั้งสิ่งปลูกสร้าง

ของตลาด แผนผัง หลักเกณฑ์ที่ผู้ได้รับอนุญาตต้องปฏิบัติ

- การฝ่าฝืนข้อกำหนดของท้องถิ่น เกี่ยวกับการจัดสถานที่ การวางสิ่งของ

กำหนดเวลาเปิดและปิดตลาด และการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการตลาด

-
- ฝ่าฝืนกฎกระทรวง
 - การฝ่าฝืนข้อกำหนดของท้องถิ่น เกี่ยวกับเรื่องสุขลักษณะของผู้ขายและผู้ช่วยขายของผู้ช่วยขายของ

- การจัดขบวนการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานท้องถิ่น

(2) แนวทางการสนับสนุนตลาดเอกชน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือระดับจังหวัด และระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- 1) ระดับจังหวัด โดยคณะกรรมการปรับปรุงตลาดระดับจังหวัด ควรดำเนินการ ดังนี้
 - จัดทำ รวบรวมเอกสาร เผยแพร่ ให้ความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง
 - ให้ความรู้ในเรื่องการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมตลาด ความปลอดภัยของอาหาร
 - ประชาสัมพันธ์สู่สาธารณชน
 - ส่งเสริมให้มีการตั้งกลุ่ม/ชมรมผู้ประกอบการตลาด
- 2) ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรดำเนินการดังนี้
 - ประชาสัมพันธ์และประชุมชี้แจงผู้ประกอบการตลาดในพื้นที่รับผิดชอบให้ทราบถึงข้อกำหนดของท้องถิ่น ขั้นตอนและวิธีการปรับปรุงตลาดให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของท้องถิ่น
 - สำรวจและตรวจสภาพตลาดในเขตพื้นที่รับผิดชอบ แล้วให้ข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงตลาดแต่ละแห่ง พร้อมทั้งกำหนดเวลาให้ปรับปรุง โดยคำนึงถึงสภาพของข้อเท็จจริงของแต่ละแห่ง
 - ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินการตลาดของเอกชน ว่าได้มีการปรับปรุงให้ขยายเวลาในการปรับปรุงหรืออาจเปรียบเทียบปรับได้
 - ให้ความรู้แก่ผู้ได้รับใบอนุญาตจัดตั้งตลาดในเรื่องการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมตลาด ความปลอดภัยของอาหาร
 - จัดกิจกรรม รณรงค์ ส่งเสริม ให้เกิดการพัฒนาตลาด

บรรณานุกรม

กองสุขาภิบาลอาหาร กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. 2542 คู่มือการดำเนินงานสุขาภิบาล
“ตลาด” ตามพระราชบัญญัติของกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2542) ออกตามความใน
พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า
และพัสดุภัณฑ์

ภาคผนวก ก

กฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542)

ออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

กฎกระทรวง

ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๔๒)

ออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข

พ.ศ. ๒๕๓๕

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ และมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสาธารณสุขออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๑ ในกฎกระทรวงนี้

“อาหารสด” หมายความว่า อาหารประเภทสัตว์ เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ และของอื่นๆ ที่มีสภาพเป็นของสด

“อาหารแปรรูป” หมายความว่า อาหารสดที่แปรรูป ทำให้แห้ง หรือหมักดองหรือในรูปอื่นๆ รวมทั้งที่ใช้สารปรุงแต่งอาหาร

“อาหารปรุงสำเร็จ” หมายความว่า อาหารที่ได้ผ่านการทำ ประกอบ ปรุง จนสำเร็จพร้อมที่จะรับประทานได้ รวมทั้งของหวานและเครื่องดื่มชนิดต่างๆ ที่มีได้บรรจุในภาชนะที่ปิดสนิท

“การล้างตลาดตามหลักการสุขาภิบาล” หมายความว่า การทำความสะอาดตัวอาคาร แผงขายของในตลาด พื้น ผนัง เพดาน รางระบายน้ำ ห้องน้ำ ห้องส้วม และบริเวณต่างๆ รอบอาคารตลาด ให้สะอาดปราศจากสิ่งปฏิกูล มูลฝอย หยากไข่ ฝุ่นละออง คราบสกปรกและอื่นๆ รวมทั้งให้มีการฆ่าเชื้อโรค และกำจัดสัตว์พาหะนำโรค ทั้งนี้ สารเคมีที่ใช้ต้องไม่มีผลกระทบต่อระบบบำบัดน้ำเสียของตลาด

ข้อ ๒ กฎกระทรวงนี้ให้ใช้บังคับในเขตเทศบาล เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานครสำหรับในเขตสุขาภิบาล เขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด และเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ออกข้อบังคับตามความเหมาะสม โดยใช้หลักเกณฑ์วิธีการ และมาตรการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงนี้เป็นแนวทางในการกำหนด

หมวด ๒

ลักษณะของตลาด

ข้อ ๓ ตลาด แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

(๑) **ตลาดประเภทที่ ๑** ได้แก่ ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารและดำเนินการเป็นการประจำหรืออย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง และมีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในส่วนที่ ๑

(๒) **ตลาดประเภทที่ ๒** ได้แก่ ตลาดที่ไม่มีโครงสร้างอาคารและดำเนินการเป็นการประจำหรืออย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง และมีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในส่วนที่ ๒

(๓) **ตลาดประเภทที่ ๓** ได้แก่ ตลาดที่ไม่มีโครงสร้างอาคารและดำเนินการชั่วคราวหรือเป็นครั้งคราวหรือตามวันที่กำหนด และมีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในส่วนที่ ๓

ข้อ ๔ ที่ตั้งของตลาดต้องอยู่ห่างไม่น้อยกว่า ๑๐๐ เมตร จากแหล่งที่ก่อให้เกิดมลพิษ ของเสีย โรงเลี้ยงสัตว์ แหล่งโสโครก ที่กำจัดมูลฝอย อันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย เว้นแต่จะมีวิธีการป้องกันซึ่งเจ้าพนักงานสาธารณสุขได้ให้ความเห็นชอบแล้ว

ส่วนที่ ๑

ตลาดประเภทที่ ๑

ข้อ ๕ ตลาดประเภทที่ ๑ ต้องมีเนื้อที่ตามความเหมาะสม โดยมีส่วนประกอบของสถานที่และสิ่งปลูกสร้าง คือ อาคารสิ่งปลูกสร้างสำหรับผู้ขายของ ที่ขนถ่ายสินค้า ส้วม และที่ถ่ายปัสสาวะ ที่รวบรวมมูลฝอย และที่จอดรถตามที่กำหนดในส่วนนี้

ข้อ ๖ อาคารสิ่งปลูกสร้างสำหรับผู้ขายของต้องมีและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และสุขลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) มีถนนรอบอาคารตลาดกว้างไม่น้อยกว่า ๔ เมตร และมีทางเข้า - ออกบริเวณตลาดกว้างไม่น้อยกว่า ๔ เมตรอย่างน้อยหนึ่งทาง

(๒) ตัวอาคารตลาดทำด้วยวัสดุถาวร มั่นคง แข็งแรง

(๓) หลังคาสร้างด้วยวัสดุทนไฟ และแข็งแรงทนทาน ความสูงของหลังคาต้องมีความเหมาะสมกับการระบายอากาศของตลาดนั้นๆ

(๔) พื้นทำด้วยวัสดุถาวร แข็งแรง เรียบ ทำความสะอาดง่ายและไม่มีน้ำขัง

(๕) ฝาผนังทำด้วยวัสดุถาวร แข็งแรง เรียบ และทำความสะอาดง่าย

(๖) ประตูมีความกว้างไม่น้อยกว่า ๒ เมตร และสามารถป้องกันสัตว์ต่างๆ เข้าไปพุกพ่วนในตลาด

(๗) ทางเดินภายในอาคารสำหรับผู้ซื้อมีความกว้างไม่น้อยกว่า ๒ เมตร

(๘) มีการระบายอากาศภายในตลาดเพียงพอ ไม่ให้เกิดกลิ่นเหม็นอับ

(๘) ความเข้มของแสงสว่างในอาคารตลาดไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ลักซ์ เว้นแต่ที่แผงขายสินค้าหรือเชิงจำหน่ายเนื้อสัตว์ต้องมีความเข้มของแสงสว่างไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ลักซ์ ทั้งนี้ต้องไม่ใช่แสงหรือวัสดุอื่นที่ทำให้สีของสินค้าเปลี่ยนแปลงไปจากธรรมชาติ

(๑๐) แผงขายสินค้าเป็นแบบปิดทึบ ทำด้วยวัสดุถาวร เรียบ มีความลาดเอียงและทำความสะอาด มีพื้นที่แผงไม่น้อยกว่า ๒ ตารางเมตร สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า ๖๐ เซนติเมตร และมีทางเข้าแผงของผู้ขายของกว้างไม่น้อยกว่า ๑๐ เซนติเมตร มีที่นั่งสำหรับผู้ขายของไว้โดยเฉพาะอย่างเหมาะสมแยกต่างหากจากแผงและสะดวกต่อการเข้าออก

(๑๑) จัดให้มีน้ำประปาอย่างเพียงพอสำหรับล้างสินค้าหรือล้างมือโดยระบบท่อสำหรับแผงขายอาหารสดต้องมีก๊อกน้ำไม่น้อยกว่า ๑ ก๊อกน้ำต่อ ๒ แผง และมีการวางท่อในลักษณะที่ปลอดภัยไม่เกิดการปนเปื้อนจากน้ำโสโครก ไม่ติดหรือทับกับท่ออุจจาระ และต้องจัดให้มีที่เก็บสำรองน้ำให้มีปริมาณเพียงพอและสะดวกต่อการใช้

(๑๒) มีทางระบายน้ำทำด้วยวัสดุถาวร เรียบ ทางระบายน้ำภายในตลาดต้องเป็นแบบเปิด ส่วนทางระบายน้ำรอบตลาดต้องเป็นแบบรูปตัวยูและมีตะแกรงปิดที่สามารถเปิดทำความสะอาดได้ง่าย มีความลาดเอียงระบายน้ำได้สะดวก มีบ่อคักมูลฝอย บ่อคักไขมันและระบบบำบัดน้ำเสีย โดยน้ำทิ้งต้องได้มาตรฐานน้ำทิ้งตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารเว้นแต่จะได้จัดส่งน้ำเสียไปบำบัดในระบบบำบัดน้ำเสียรวมของราชการส่วนท้องถิ่น โดยได้เสียค่าบริการตามอัตราของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น

(๑๓) ต้องจัดให้มีเครื่องดับเพลิงตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารติดตั้งไว้ในบริเวณที่เห็นได้ง่ายความใน (๑) มิให้ใช้บังคับกับตลาดที่จัดตั้งขึ้นก่อนวันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับแต่ให้ปรับปรุงตามที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนด

ข้อ ๗ ที่นถ้ายสินค้าต้องจัดให้มีและอยู่ในบริเวณหนึ่งบริเวณใดโดยเฉพาะมีพื้นที่เพียงพอสำหรับการขนถ้ายสินค้าในแต่ละวัน และสะดวกต่อการขนถ้ายสินค้าและการรักษาความสะอาด

ข้อ ๘ ส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะต้องมีและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และสัญลักษณ์ดังต่อไปนี้

(๑) ตั้งอยู่ในที่เหมาะสมนอกตัวอาคารตลาด

(๒) มีระบบการขับเคลื่อนอุจจาระและปัสสาวะลงสู่ที่เก็บกัก ซึ่งจะต้องป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรคได้ และไม่ปนเปื้อนแหล่งน้ำธรรมชาติและน้ำใต้ดินทุกชั้นตอน

(๓) ห้องส้วมต้องสร้างด้วยวัสดุทนทานและทำความสะอาดง่าย มีขนาดเนื้อที่ภายในไม่น้อยกว่า ๐.๕๐ ตารางเมตรต่อหนึ่งที่นั่ง และมีความกว้างภายในไม่น้อยกว่า ๐.๕๐ เมตร ประตูเป็นชนิดเปิดออกและมีผนังกันเพื่อมิให้ประตูเปิดสู่ตลาดโดยตรง

(๔) ระยะดิ่งระหว่างพื้นถึงส่วนต่ำสุดของคาน หรือเพดาน หรือสิ่งอื่นที่ติดกับคานหรือเพดาน ต้องไม่น้อยกว่า ๒.๐๐ เมตร และมีช่องระบายอากาศไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของพื้นที่ห้องหรือมีพัดลมระบายอากาศ

(๕) พื้นห้องส้วมต้องมีความลาดเอียงไม่น้อยกว่า ๑: ๑๐๐ และมีจุดระบายน้ำทิ้งอยู่ในตำแหน่งต่ำสุดของพื้นห้อง

-
- (๖) กรณีเป็นโถส้วมชนิดกอน้ำต้องสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า ๐.๒๐ เมตร
- (๗) มีท่อระบายอุจจาระลงสู่ถังเก็บกัก ซึ่งต้องมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า ๑๐ เซนติเมตร มีความลาดเอียงไม่น้อยกว่า ๑:๑๐
- (๘) มีท่อระบายก๊าซขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า ๒.๕๐ เซนติเมตรสูงเหนือหลังคาส้วมหรือสูงจนกลิ่นเหม็นของก๊าซไม่รบกวนผู้อื่น
- (๙) ความเข้มของแสงสว่างในห้องส้วมไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ลักซ์
- (๑๐) จัดให้มีกระดาษชำระ หรือน้ำสำหรับชำระให้เพียงพอสำหรับห้องส้วมทุกห้องรวมทั้งจัดให้มีการทำความสะอาดเป็นประจำทุกวัน
- ข้อ ๙ จำนวนส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะต้องจัดให้มี ดังนี้
- (๑) ส้วมต้องมีไม่น้อยกว่า ๖ ที่ ต่อจำนวนแฝงไม่เกิน ๔๐ แฝง โดยแยกเป็นส้วมชาย ๒ ที่ ส้วมหญิง ๔ ที่ และให้เพิ่มทั้งส้วมชายและส้วมหญิงอีก ๑ ที่ และ ๒ ที่ ตามลำดับต่อจำนวนแฝงที่เพิ่มขึ้นทุก ๒๕ แฝง
- (๒) ที่ถ่ายปัสสาวะชายต้องจัดให้มีไม่น้อยกว่าจำนวนส้วมชายและอยู่ในบริเวณเดียวกัน
- (๓) อ่างล้างมือต้องจัดให้มีไม่น้อยกว่า ๑ ที่ต่อส้วม ๒ ที่ และที่ถ่ายปัสสาวะ ๒ ที่
- ข้อ ๑๐ ที่รวบรวมมูลฝอยต้องมีลักษณะเป็นสิ่งปลูกสร้างถาวร หรือเป็นที่พักมูลฝอยที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นว่าเหมาะสมกับตลาดนั้นๆ มีขนาดเพียงพอที่จะรองรับปริมาณมูลฝอยในแต่ละวัน มีการปกปิดสามารถป้องกันสัตว์เข้าไปคุ้ยเขี่ยได้ ตั้งอยู่นอกตัวอาคารตลาดและอยู่ในพื้นที่ที่รถเข้าออกได้สะดวก
- ข้อ ๑๑ ที่จอดรถต้องจัดให้มีตามความเหมาะสมตามที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนด

ส่วนที่ ๒

ตลาดประเภทที่ ๒

- ข้อ ๑๒ ตลาดประเภทที่ ๒ ต้องมีเนื้อที่ตามความเหมาะสม และให้มีบริเวณที่จัดไว้สำหรับผู้ขายของส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะ และที่รวบรวมมูลฝอยตามที่กำหนดในส่วนนี้
- ข้อ ๑๓ บริเวณที่จัดไว้สำหรับผู้ขายของต้องมีและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และสุขลักษณะดังต่อไปนี้
- (๑) พื้นทำด้วยวัสดุถาวร แข็งแรง เรียบ ทำความสะอาดง่าย และไม่มีน้ำขัง
- (๒) จัดให้มีรั้วที่สามารถป้องกันสัตว์ต่างๆ เข้าไปพลุกพล่านในตลาดได้
- (๓) แฝงขายสินค้า ต้องทำด้วยวัสดุถาวร เรียบ มีความลาดเอียง และทำความสะอาดง่าย สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า ๖๐ เซนติเมตร ด้านล่างของแฝงไม่ใช่เป็นที่เก็บหรือสะสมสินค้า และของอื่นๆ และมีทางเข้าแฝงสำหรับผู้ขายของกว้างไม่น้อยกว่า ๗๐ เซนติเมตร
- (๔) ทางเดินสำหรับผู้ซื้อที่มีความกว้างไม่น้อยกว่า ๒ เมตร
- (๕) จัดให้มีน้ำประปาหรือน้ำที่สะอาดไว้ใช้ในตลาดอย่างเพียงพอ
- (๖) มีทางระบายน้ำรอบตลาดแบบเปิด ทำด้วยวัสดุถาวร เรียบ มีความลาดเอียงระบายน้ำได้สะดวก มีบ่อดักมูลฝอย บ่อดักไขมัน บ่อพักน้ำเสีย และมีการบำบัดน้ำเสีย ดังนี้

(ก) ในท้องที่ที่ใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารต้องจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียและน้ำทิ้งต้องได้มาตรฐานน้ำทิ้งตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร

(ข) ในท้องที่ที่ยังไม่ใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารให้มีบ่อพักน้ำเสียก่อนระบายน้ำออกจากตลาดสู่ท่อสาธารณะ ทั้งนี้ ต้องไม่ระบายน้ำสู่แหล่งน้ำสาธารณะและไม่ก่อให้เกิดเค็คร้อนรำคาญแก่ประชาชนข้างเคียง

ข้อ ๑๔ ส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และสุขลักษณะตามที่กำหนดในข้อ ๘ (๒)-(๑๐) และมีจำนวนตามที่กำหนดในข้อ ๘ และตั้งอยู่ในที่เหมาะสมนอกบริเวณแผงขายสินค้า

ข้อ ๑๕ ที่รวบรวมมูลฝอย ต้องมีลักษณะเป็นที่ปกคลุมฝอยที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขเห็นว่าเหมาะสมกับตลาดนั้นๆ มีขนาดเพียงพอที่จะรองรับปริมาณมูลฝอยในแต่ละวัน มีการปกปิดสามารถป้องกันสัตว์เข้าไปคุ้ยเขี่ยได้ ตั้งอยู่นอกบริเวณแผงขายสินค้าและอยู่ในพื้นที่ที่รถเข้าออกได้สะดวก

ส่วนที่ ๓ ตลาดประเภทที่ ๓

ข้อ ๑๖ ตลาดประเภทที่ ๓ ต้องมีเนื้อที่ตามความเหมาะสม และให้มีบริเวณที่จัดไว้สำหรับผู้ขายของส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะ และที่รวบรวมมูลฝอยตามที่กำหนดในส่วนนี้

ข้อ ๑๗ บริเวณที่จัดไว้สำหรับผู้ขายของต้องมีและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และสุขลักษณะตามที่กำหนด ดังต่อไปนี้

- (๑) แผงขายสินค้าสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า ๖๐ เซนติเมตร
- (๒) ทางเดินระหว่างแผงสำหรับผู้ซื้อต้องกว้างไม่น้อยกว่า ๒ เมตร
- (๓) จัดให้มีน้ำประปาหรือน้ำที่สะอาดไว้ใช้ในตลาดอย่างเพียงพอ
- (๔) จัดให้มีตะแกรงคัดมูลฝอยบริเวณที่ระบายน้ำก่อนปล่อยน้ำทิ้งลงสู่ท่อระบายน้ำ

สาธารณะ

ข้อ ๑๘ ส้วมและที่ถ่ายปัสสาวะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และสุขลักษณะที่กำหนดในข้อ ๑๔ และมีจำนวนตามที่กำหนดในข้อ ๘ เว้นแต่จะจัดให้มีส้วมเคลื่อนที่หรือมีส้วมสาธารณะหรือส้วมของหน่วยงานราชการที่ได้รับอนุญาตให้ใช้อยู่ใกล้เคียงห่างไม่เกิน ๑๐๐ เมตร

ข้อ ๑๙ ที่รวบรวมมูลฝอย มีลักษณะตามที่กำหนดในข้อ ๑๕

หมวด ๓ การดำเนินกิจการตลาด

ข้อ ๒๐ การจัดวางสินค้าในตลาดต้องจัดวางผังการจำหน่ายสินค้าแต่ละประเภทให้เป็นหมวดหมู่ไม่ปะปนกัน แยกเป็นประเภทอาหารสดชนิดต่างๆ อาหารแปรรูป อาหารปรุงสำเร็จ และประเภทสินค้าที่ไม่ใช่

อาหาร เพื่อสะดวกในการดูแลความสะอาดและป้องกันการปนเปื้อนในอาหารในกรณีที่เป็นอาหารสดซึ่งอาจมี น้ำหรือของเหลวไหลหยดเลอะเทอะ ต้องมีการกั้นไม่ให้ น้ำหรือของเหลว นั้นไหลจากแผงลงสู่พื้นตลาด และต้อง จัดให้มีท่อหรือทางสำหรับระบายน้ำหรือของเหลว นั้นลงสู่ท่อระบายน้ำโดยไม่ให้เปื้อนพื้นตลาด

ข้อ ๒๑ ห้ามวางสิ่งของกีดขวางทางเดินในตลาด หรือวางตามทางเข้าสู่ตลาดทางเดินและถนนรอบตลาด

ข้อ ๒๒ การเปิดและปิดตลาดต้องเป็นไปตามเวลาที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนด

ข้อ ๒๓ ห้องส้วม ที่ถ่ายปัสสาวะ ก้อนน้ำใช้และสาธารณูปโภคอื่นๆ ที่จัดไว้ต้องเปิดให้มีการใช้ได้ ตลอดเวลาในขณะประกอบกิจการ

หมวด ๔

การบำรุงรักษาตลาด

ข้อ ๒๔ ผู้ได้รับใบอนุญาตจัดตั้งตลาดประเภทที่ ๑ ต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาด เรียบร้อยภายในตลาดให้ถูกต้องตามสุขลักษณะ ดังต่อไปนี้

(๑) บำรุงรักษาโครงสร้างต่างๆ ภายในตลาด ได้แก่ ตัวอาคาร อุปกรณ์ต่างๆ เช่น สายไฟ หลอดไฟ พัดลม ท่อน้ำประปา เป็นต้น ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอดเวลา

(๒) จัดให้มีที่รองรับมูลฝอยที่ไม่รั่วซึม และมีฝาปิดประจำทุกแห่ง จัดให้มีการเก็บกวาด มูลฝอยบริเวณตลาดเป็นประจำ และดูแลที่รวบรวมมูลฝอยรวมให้ถูกสุขลักษณะเสมอ

(๓) จัดให้มีการทำความสะอาดตลาดเป็นประจำทุกวัน และล้างตลาดตามหลักการ สุขาภิบาลอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง

(๔) จัดให้มีการดูแลความสะอาดของห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ถ่ายปัสสาวะ บ่อดักมูลฝอย บ่อ ดักไขมัน และระบบบำบัดน้ำเสียให้ใช้การได้ดีตลอดเวลา

ข้อ ๒๕ ผู้ได้รับใบอนุญาตจัดตั้งตลาดประเภทที่ ๒ ต้องจัดให้มีการเก็บกวาดมูลฝอยดูแลความ สะอาดห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ถ่ายปัสสาวะ บ่อดักมูลฝอย บ่อดักไขมัน และบ่อบำบัดน้ำเสียหรือระบบบำบัดน้ำเสียให้ ใช้การได้ดี ดูแลที่รวบรวมมูลฝอยให้ถูกสุขลักษณะอยู่เสมอและจัดให้มีการล้างตลาดด้วยน้ำสะอาดทุกวันที่เปิด ทำการ

ข้อ ๒๖ ผู้ได้รับใบอนุญาตจัดตั้งตลาดประเภทที่ ๓ ต้องจัดให้มีการเก็บกวาดมูลฝอยทำความสะอาด บริเวณตลาด ดูแลความสะอาดห้องน้ำ ห้องส้วม ตะแกรงดักมูลฝอยให้ใช้การได้ดีและดูแลที่รวบรวมมูลฝอยให้ ถูกสุขลักษณะอยู่เสมอในขณะที่เปิดทำการ

ข้อ ๒๗ ผู้ได้รับใบอนุญาตจัดตั้งตลาดต้องไม่ทำการและต้องดูแลมิให้ผู้ใดกระทำการอันอาจจะทำ ให้เกิดเหตุรำคาญหรือการระบาดของโรคติดต่อ ดังต่อไปนี้

(๑) นำสัตว์ทุกชนิดเข้าไปในตลาด เว้นแต่สัตว์ที่นำไปขังไว้ในที่ขังสัตว์เพื่อจำหน่าย

(๒) สะสม หมักหมม สิ่งหนึ่งสิ่งใดในตลาด ทำให้สถานที่สกปรก รกรุงรังหรือเป็นที่ เพาะพันธุ์สัตว์นำโรค

- (๓) ถ่ายเท ทิ้ง มูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลในที่อื่นใด นอกจากที่ซึ่งจัดไว้สำหรับรองรับมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูล
- (๔) ทำให้น้ำใช้ในตลาดเกิดความสกปรกขึ้น จนเป็นเหตุให้เสื่อม หรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- (๕) ก่อ หรือจุดไฟไว้ในลักษณะซึ่งน่าจะเป็นที่เดือดร้อนหรือเกิดอันตรายแก่ผู้อื่น
- (๖) ใช้ตลาดเป็นที่พักอาศัยหลับนอน
- (๗) กระทำการอื่นใดที่จะก่อให้เกิดเหตุรำคาญแก่ผู้อื่น

หมวด ๕

ผู้ขายและผู้ช่วยขายในตลาด

ข้อ ๒๘ ผู้ขายและผู้ช่วยขายในตลาดต้องให้ความร่วมมือกับผู้ได้รับใบอนุญาตจัดตั้งตลาด เจ้าพนักงานสาธารณสุข และเจ้าพนักงานท้องถิ่น ในการดำเนินการที่เกี่ยวกับสุขลักษณะของตลาด อันได้แก่ การจัดระเบียบและกฎเกณฑ์ในการรักษาความสะอาดของตลาดในเรื่อง การจัดหมวดหมู่สินค้า การดูแลความสะอาดแผงขายสินค้า การรวบรวมมูลฝอยการล้างตลาดและการอื่นๆ เช่น การฝึกอบรมผู้ขายและผู้ช่วยขายของ

ข้อ ๒๙ ผู้ขายและผู้ช่วยขายในตลาดต้องวางสินค้าบนแผงขายสินค้าหรือในขอบเขตที่วางขายของที่จัดไว้ให้ ห้ามวางลำแผงขายสินค้าหรือขอบเขต หรือต่อเติมแผงขายสินค้าอันจะเป็นการกีดขวางทางเดินในตลาด และห้ามวางสินค้าสูงจากพื้นตลาดเกินกว่า ๑.๕๐ เซนติเมตร การวางและเก็บสินค้าประเภทอาหาร เครื่องดื่ม รวมทั้งเครื่องใช้ที่เกี่ยวกับอาหารต้องสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า ๖๐ เซนติเมตร และห้ามวางวัตถุอันตรายปะปนกับสินค้าประเภทอาหาร

ข้อ ๓๐ ผู้ขายและผู้ช่วยขายในตลาดต้องมีสุขลักษณะส่วนบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่เป็นโรคติดต่อหรือโรคที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น หรือไม่เป็นพาหะนำโรคติดต่อ อันได้แก่ วัณโรค อหิวาตกโรค ไข้ไทฟอยด์ โรคบิด ไข้สวกไส ไข้หัด โรคคางทูม โรคเรื้อน โรคผิวหนังที่นํารังเกียจ และโรคไวรัสตับอักเสบบีชนิดเอ

(๒) ในระหว่างการขายต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อย มีสุขวิทยาส่วนบุคคลที่ดีและต้องมีความรู้ด้านสุขาภิบาลอาหารและอื่นๆ ตามที่ราชการส่วนท้องถิ่นกำหนด

(๓) ต้องได้รับการตรวจสุขภาพตามที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขกำหนด

ข้อ ๓๑ ผู้ขายและผู้ช่วยขายในตลาดต้องปฏิบัติให้ถูกสุขลักษณะในการใช้กรรมวิธี การจำหน่าย ทำ ประกอบ ปูกรู เก็บ หรือสะสมอาหารหรือสินค้าอื่น และการรักษาความสะอาดของภาชนะน้ำใช้ และของใช้ต่างๆ ดังต่อไปนี้

(๑) ลักษณะและประเภทของสินค้าที่ขาย ต้องสะอาด ปลอดภัย และเป็นสินค้าที่ไม่ผิดกฎหมายหรือต้องห้ามตามกฎหมาย

(๒) อาหารสดที่เกิดการเน่าเสียได้ง่าย ต้องจัดเก็บในอุณหภูมิที่เหมาะสมตามที่เจ้าพนักงานสาธารณสุขกำหนด

(๓) การจำหน่ายอาหารปรุงสำเร็จ ต้องใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ปกปิดอาหารเพื่อป้องกันการปนเปื้อน และรักษาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ปกปิดให้สะอาดและใช้การได้คืออยู่เสมอ

(๔) ในกรณีที่มีการทำ ประกอบและปรุงอาหาร ต้องจัดสถานที่ไว้ให้เป็นสัดส่วนและต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลอาหาร

(๕) เครื่องมือ เครื่องใช้ และภาชนะอุปกรณ์ที่ใช้ ต้องสะอาดและปลอดภัยมีการล้างและการเก็บที่ถูกต้องทั้งก่อนและหลังการใช้งาน

หมวด ๖

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๓๒ ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตจัดตั้งตลาดก่อนหรือในวันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับดำเนินการปรับปรุงหรือแก้ไขตลาดให้ถูกต้องตามกฎหมายนี้ ภายในกำหนดเวลาที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนด ทั้งนี้ ต้องไม่เกิน ๓ ปี สำหรับตลาดประเภทที่ ๑ และไม่เกิน ๒ ปีสำหรับตลาดประเภทที่ ๒ กรณีที่ผู้ได้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งร้องขอและมีเหตุผลอันสมควรให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจขยายเวลาตามวรรคหนึ่งออกไปได้อีกครั้งหนึ่งแต่ต้องไม่เกิน ๒ ปี ทั้งนี้ การขยายเวลาดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนด้วย

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๒

กร ทัพพะรังสี

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ เนื่องจากตลาดเป็นสถานประกอบการที่มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนจำเป็นต้องมีการควบคุมให้มีการดำเนินกิจการที่ต้องด้วยสุขลักษณะเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองประชาชน และโดยที่มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๓๕ กำหนดให้การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและมาตรการในการควบคุมหรือกำกับดูแลสำหรับกิจการหรือการดำเนินการในเรื่องต่างๆ ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ออกเป็นกฎกระทรวงจึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

[ร.ก.๒๕๔๒/๓ก/๑/๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒]